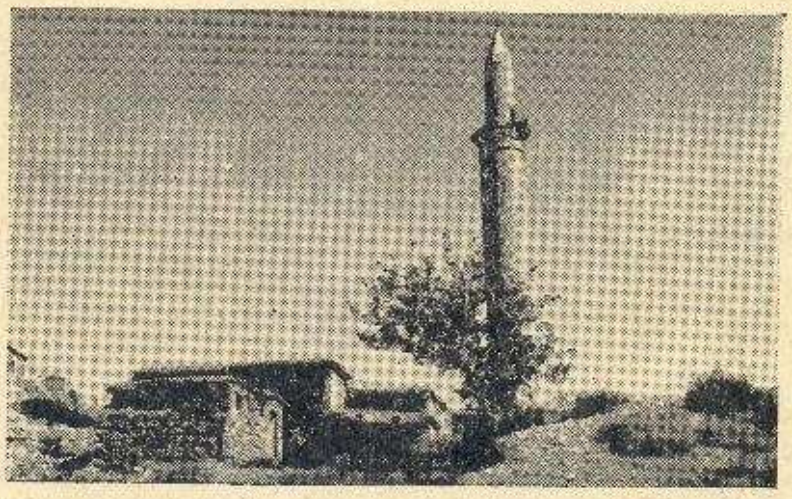
Yeni Aylık Sanat-fikir Dergisi

FIRAT

SAYI : 29 TEMMUZ 1966 100 KURU

YENİ FIRAT

Dergisi

Bingöl Matbaası - ELÂZIĞ
1966

YENİ FIRAT

Aylık Sanat ve Fikir Dergisi

SAHİBİ :
FİKRET MEMİŞOĞLU

Yazı İşlerini fiilen idare eden
Mes'ul Müdür :
CENÂNİ DÖKMECİ

İdare Yeri :
Türk Kültür Derneği Şubesi
ELÂZIĞ

ABONE :
Yıllık 12 TL.
Altı Aylık 6 TL.

Gönderilen yazılar basılsın Basılmasın geri gönderilmez.

«Yeni Fırat» adı anılmadan dergiden yazı ve şiir alınamaz.

Arka kapak tam say. 750 TL.
İç kapak tam sayfa 500 TL.
İç sahifeler tam sayfa 500 TL.
Küçük ilân ve reklâmların santimi 10 TL.

Yazışma ve para gönderme adresi :
Fikret Memişoğlu Avukat
ELÂZIĞ

İSTANBUL Temsilciliği :
Tahtalı Bostan Sokak No. 1
Kuzguncuk

Dizgi ve Baskı :
Bingöl - MATBAASI
E l â z ı ğ

YENİ FIRAT'IN

YAZI DİZİSİ

Başyazı ..... YENİ FIRAT
Düş gibi (Şiir) ..... YOLCU
Urartu Kralı Menua'ya ait kitabe N. Ardıcoğlu
Bahar uyanışı (Şiir) ..... Cenani Dökmeci
Prehistorik Mağara ..... Ferhan EK
Balak Gazi (şiir) ..... N.Y. Gençosmanoğlu
Amerika Mektubu ..... Edip Memişoğlu
Bir gün (Şiir) ..... Mustafa KÖKOK
Öğret. Millî Gösterileri Hk. ..... Ali Rıza ALP
Civan Ömrü (Şiir) ..... ANONİM
Sanat Anlamsızlıkla ..... Vecihi Timuroğlu
Tuncelinde Tarih ..... Cenap Osmanoğlu
(Şiir) ..... Ömer Kayaoğlu
Gerçekleşen Efsâne ..... İhsan Hisarlı
Evliya Çelebi Aramızda ..... Fikret Memişoğlu
Harput'lu Hayri ..... Zülfü GÜLER
F. Memişoğlu'na mektup ..... Fethi ALTAY
Türk Dünyası ..... Yeni FIRAT
İl Haberleri .....

BAŞYAZI

ÖZGERLİK ve ÖZGÜRLÜK

YENİ FIRAT

Biz bu kavramları, «şahsiyet» ve «hürriyet» karşılığı olarak alıyoruz. Bu kavramlar sosyal hayatta birbirini tamamlıyan faktörlerdir. Kuvvetle adalet gibi...

Bu iki kavram, fonksiyon olarak bağdaşmadıkça, toplumda «gerçek düzen» kurulamaz. Ancak bir «yapmacık düzen» kurulabilir.

Çünkü, «Özger» olmıyan; önder'e, lider'e değil de, yönetici'ye, bir yönetmene muhtaçdır. Kendini çekip çevirsin diye..

Yönetmen, özger olmıyanın, toplum içinde sosyal besin kaynağıdır.

Bu gibiler, özgürlük havasından yararlanarak da, her atmosfer'de yöneticisini arar. Bu hal, başıboş kalmanın sonucudur. Bu başıboşluk, diktatorya ister, diktatör'e imrenir.

Fakat özger olan, böyle bir istekten kaçınmak şöyle dursun, iğrenir bile... İnsana dizgin yakışmaz diyerek...

Cemiyetin alt katından üst katına kadar, buhalin örneklerini görmek mümkündür. Zaten «alt yapı», «üst yapı», terimleri, bu boşluğu doldurmak için uydurulan kavramlar hep...

Özgerliği, şiar edinmiyenler, küçüklük hissiyle kavrulan, büyüklük budalalarıdır.

Başkentleri bir yana bırakalım. Vilâyetlerde, kazalarda bir çok insanlar görülür. Bunlar; vali'nin, kaymakam'ın ardınca gitmekten gurur duyarlar. Bunları tutup, Vali veya Kaymakam yapsanız, o kadar hazzetmezler. Çünkü gölge insanlardır. Daldada beslenmek, tabiatına varmışlardır.

Otoritenin gölgesi, Diktatör'ün daldası, bu gibilerin gurur ve huzur sığınağıdır.

İşte bir toplumda, bu gibi «tipler» çoğalınca, hem hükûmetin, hem milletin, hem de san'atın eli kolu bağlanır artık. Bir dalkavuk hegemonyası, bir gölgelikler dünyası, saltanat sürüp gider.

Her sosyal alanda diktatörler, türer. Tarlada «bostanbozan» lar gibi...

Amma bunlar, gerçek değerler değil ve olamazlarda.. Yapmacık otoritelerdir. Bu tipleri yaratan da, yapmacık tolerans ve otorite için babasını asan, çingene beyi'nin başladığı, geçici özgürlüktür.

Bu özgürlük, özgerliği itip yutar. Şahsiyetsiz insanlar toplumda böyle yetişir işte... Bunların hocası, gizli esprisi kavranamazsa, Makyaveldir.

Artık öyle bir toplum, ister istemez başka bir toplumun, etkisi ve yetkisi altına girmeye zebundur.

Memleket kültürü yerine, dıştan gelen «aşırı akım» lar, o yurdu kasıp kavurur. Kuzey rüzgârları Samyelleri gibi...

Bu kasırganın karşısına dikilen tek kal'e, özger insanların tuttuğu saftır ancak...

Cemiyet fertlerinin, şahsiyet sahibi olarak yetişmesi; içinde bulundukları cemiyeti, koruyucu ve kurucu, en büyük hâdisedir. Ferttten aileye, evden cemiyete kadar...

İnsan, statik değil, dinamik bir varlıktır. Ancak bu dinamizmin çevresi ve çerçevesi vardır. Önemli olan bu sınırın çizilmesidir. Çerçevesizlik, ferd olarak şımarıklığa, günlük deyimiyle «tivist»'e çağırır, gençliği... Cemiyet olarak da fan-

tezi peşinde koşma yarışı başlar. Dizginsiz at gibi, ekin tarlalarını çiğnemek kabilinden...

Yaradılışındaki, dinamizmin bağışladığı güçle fert; yalnız evinde, okulunda, girdiği salonda, vardığı meydanda değil, durduğu ve olduğu yerde bile tivist yaparak deşarj olmak ister. Boşuna boşalmak hevesindedir.

Amma şahsiyet sahibi olarak yetiştirilen, yetişebilen fert ise, kanun'la köstleninesine bile lüzum kalmadan çevresi için, dizgini kendi elinde bir «akıncı» olacaktır.

Dıştan gelen her dalga ona çarpıp kırılır; içten gelen her kaynaşma, dize çıkmadan ayak altında durulur.

Misâl vermeye ne lüzum var. Tarihimiz bunun sayısız örnekleriyle dolu...

«Berkson» un da dediği gibi, fert ahlâkı ve cemiyet ahlâkı böyle vücut bulur ancak.

Ferdi, başıboş bırakmak, yani ilkesiz ve ülküsüz yaşatmak, yaşarken öldürmek demektir. Ferd'in ölümü ise cemiyetin ölümüdür.

Şahsiyet, ferd'in kendini, milleti ve memleketi içinde bulmasiyle teşekkül eder. Bu arayış da, en kolay ortamını, özgürlük içinde bulabilir.

Halkın, dediği üzere : «İslâmın şartı beş, kendini bilmek altı» kaziyesi, bir sosyal gerçeğin deyimidir.

Tabiatın kanunu olduğu gibi, ona benzer cemiyet'in de kanunu vardır. Cemiyet kanunu, zeka ve içgüdüler kurar. Bunlar birbirini tamamlıyan beşeri ve içtimaî faktörlerdir.

İçgüdü, ile şahsiyet nasıl teşekkül edecek?.

«İnsanda; içgüdü, ihtiyat itikat ve bunların sonucu olarak da inkıyat bile bu şekilde tecelli eder.»

Cemiyet kurallarının doğuşu, Filozof - sosyologlara göre böyle olduğu gibi, görünüşü de böyledir. Çünkü insan olabilmek, önce arı gibi, karınca gibi sonra da onlardan üstün olarak yapıcı ve başarıcı, olmakla mümkündür.

İnsanlık hasletlerinden biri olan, «san'at»'da, sanat için dahi böyle vücut bulur. San'atın sanat için oluşu, özgür ortamı yüzündendir. San'atın sanat'çıya bağlı olarak, sun'i otoriteye bağlı olmıyarak...

Bu realiteler, bilinen ve bilinmesi gereken realitelerdir. Amma bu yolda cemiyet olarak bir sistem kurmuş, bir prensibe ermiş, yahut buna imkân hazırlayıp vermişmiyiz?.

Bu sorunun cevabı, bize değil, bu konunun ilmini yapanlara, yahut filmini çevirenlere düşer.

Öğretim ve Eğitim bakımından da, her toplumda böyle bir davranışa ihtiyaç olsa gerek. Amma okullarda, ne «Millî benliği» öğreten «Türk kültürü» diye bir ders var; ne de «Türk ahlâkı ve idrakî» diye bir öğretim?.!

Her dersi, bu maksat için okumak ve okutmak tavsiyesinde bulunan Atatürk'ün «Devrim anlayışı»'na da karşıyız sanki...

Kemâl'i, zevalden kurtarmak, ortadaki telâşın zıddına, herhalde pek güç değil. Yeterki onu kalkan yapmıyarak, içimizin sesiyle sarsılıp kendimize gelebilelim ve kendimizi bulabilelim.

«Ne mutlu Türk'üm diyene!» sözü bir mutluluk sözü değil, bir ülkü özüdür.

Fert olarak, Millet olarak, böyle bir şahsiyet kazanabilirsek, yıkmak değil yapmak; tezyif değil, tahkik; unutmak ve avutmak değil, tanıtmak ve yaşatmak, şuur ve şlarına erişmiş oluruz. Bu vatan'a ve bu millete, yeni bir medeniyet yaratmak, yeni bir hayat yaşatmak, imkânımız var. Bu güç, her milletten çok

Yeni FIRAT

Türk'te vardır.

Delil mi istersiniz? Hâlâ bizim olan, ayağımızın altında yıkamadığımız medeniyetler var. Başka bir şey değil, hergün çatışan gücümüz bağdaşsa, neyi başaramaz, neyi yenemeyiz?!. Yeterki şahsiyetle hürriyeti bir potada eritip, Horasan Erleri gibi, «Horasan harcı» yapabilelim.

Medeniyet, ve sanatla tarihe ibret olan gücümüzü, israf etmesek artık.

Yeni FIRAT

DÜŞ GİBİ

Duydukça sesini, içim ürperir;
Mutlu bir müjdeye ermişim gibi.
Salınıp, güldükçe, gönlüm yeşerir;
Yeşil bir daldan gül dermişim gibi.

Ben Ademoğluyum, Havva kızı o;
Meyvede yasak tad, dilde sızı o,
Toy düğün ufkumun tan yıldızı o,
Fecrine, hayli göz yormuşum gibi,

Böyle âh uzaktan niçin bakınır?
Gayra mı, bana mı yanıp yakınır?.!
Yanına varmakdan kalbim sakınır,
Sevip, bir vebâle girmişim gibi.

Dağıldı, bahçemin kokusu, rengi;
Bağlanmış gidiyor çünkü, göç dengi!
Çözülmez fakat hiç, gönül çelengi,
Başına, tel duvak örmüşüm gibi.

Sermestim ona ben, hem de ne mestim!
Görmekden gayri hiç yokdu bir kasdim.
Ne çabuk özledim, ne tez göresdim?.!
Uğrunda, bir ömür vermişim gibi.

Allaha emânet imiş o meğer.
«Dağ dağa kavuşmaz, el ele değer»
Kavli, bir söz değil, gerçekse eğer,
Beyhûde bahtımı yermişim gibi.

Ah içten içe bir yanan kor'um ben,
Yel verip, gidene: «gel!» diyorum ben.
Gelir, er geç diye, bekliyorum ben,
Yoluna göz nuru sermişim gibi.

Ey Yolcu! bir mektup yazmak, emelim;
Her kalem alışta titriyor elim.
«Ecmel-i mahlûkât» olan güzelim,
Ben seni değil, düş görmüşüm gibi.

YOLCU

Urartu Kralı Menua'ya ait KİTABE

Nurettin ARDIÇOĞLU

İlimizin ve Doğu Anadolunun eski ahalisi olan Urartu'lara ait, Karakoçan civarındaki Bağın köyünde bulunan çivi yazılı kitabe Harput Müzesi Müdürü Bn. Ferhan Ek ve Avukat Fikret Memişoğlu tarafından Harput Müzesine getirilmiştir.

Bu önemli kitabe, Urartu Kıralı MENUA'ya aittir. Menua, İsadan önce, 815-790 yılları arasında hüküm sürmüş olup, zamanında, Urartu Devletinin hudutları doğuda Urmiye gölünden başlıyarak, batıda, Malatya civarında Fırat'a kadar uzanıyordu. Menua, Urartu'ların en şöhretli kıraliarından birisidir. Bu devletin hükümet merkezi, o zaman TUŞPA adını taşıyan Van şehri idi. Urartu'lar, o devrin en medeni kavimlerinden idiler. Bilhassa madencilikte çok ileri gitmişlerdi. Urartular çivi yazısı dediğimiz yazıyı kullanırlardı. Bu yazı ile yazılmış, Doğu Anadoluda, Urartulara ait pek çok kaya kitabesi vardır. Urartu'lar kayalarda, kale, su yolu, tapınak ve mezar gibi bir çok inşaat da bırakmışlardır.

Elâzığ bölgesinde Urartu kıraliarına ait üç kaya kitabesi vardır. Ve bir de, yukarıda bahsedilen taş kitabe mevcuttur. Bu kitabelerden birisi Palu kalesinde olup, yine kıral Menua'ya aittir. İkincisi İzolu'da Habibuşağı köyü yakınında ve Fırat kenarındadır. Kıral SARDUR'a aittir. Üçüncüsü ise, Mazgirt Kalesinde olup kıral RUSA'ya aittir.

Bağın'dan Harput müzesine getirilen kitabede, Kıral Menua'nın bu mıntıkaya TİTİA adlı bir vali tayin ettiğinden bah sediliyor. Buna göre, kitabeye yazılı metin, Menua'nın, bir fermanı demektir. Bu ferman birbirinden az - çok farklı iki metin halinde taşın arka ve ön yüklerine çivi yazısı ile yazılmıştır.

Kitabe daha evvel bir çok âlimler tarafından tetkik edilmiş, yeni dillere tercüme edilmiştir. Türkçe tercümesini de aşağıya koyuyoruz :

KİTABENİN ÖN YÜZÜ

«Tanrı Haldi'nin kudreti sayesinde, İşpuinioğlu Menua, efendimiz Tanrı Haldi'ye, bu taşı nezretti.»

«Ben Tanrı Haldi'nin büyüklüğü sayesinde, kudretli kıral, büyük kıral, Biai memleketleri Kıralı, TUŞPA şehrinin hâkimi İŞPUİNİ oğlu MENUA'yım.

«MENUA konuşuyor; TİTİA'yı, buraya vali olarak tayin ettim.

«Tanrı Haldi'nin kudreti sayesinde, İŞPUİNİ oğlu MENUA, efendimiz tanrı Haldiye bu taşı nezretti.»

KİTABENİN ARKA YÜZÜ

«Ben Tanrı HALDİ'NİN büyüklüğü sayesinde, kudretli kıral BİAİ memleketleri kıralı, TUŞPA şehrinin hâkimi, İŞPUİNİ oğlu MENUA'yım.

«MENUA konuşuyor : TİTİA'yı bura ya vali olarak tayin ettim.

«Menua konuşuyor; Kim bu kitabeyi yok ederse, kim buna zarar verirse, kim bunun gibi bir şey yaparsa, bir başka kimse; «Bu işleri ben yaptım» derse, Tanrı Haldi tarafından, Fırtına Tanrısı, Güneş Tanrısı ve diğer tanrılar tarafından yok edilsin. Gün ışığından mahrum kalsın. ARHİ ve İNİANİ'si ve hayatı yok olsun ve yokluğa gitsin.»

BAHAR UYANIŞI

Kuşlar, böcekler, arılar,
Arayıp tarıyor seni.
Yeşiller, allar, sarılar,
Sardıkca sarıyor seni.

Mavi gölde beyaz kuğu,
Kanadında gönül bağı,
Bir körpe ipek böceği,
Ördükce örüyor seni.

Giyindin yeşili, alı;
Oldun sanki kiraz dalı.
Kuşların şakıyan dili,
Sordukca soruyor seni.

Sevgi tatlı, özlem acı;
Dinmez bağrımdaki sancı.
Yeşermiş dalların ucu,
Sürdükce sürüyor seni.

Gün gibi doldun gözüme,
Nişan düşürdün özüme,
Eller çok görüp yüzüme
Vurdukca vuruyor seni.

Bir yeşil dal bağlar bizi;
Ayıramaz dağlar bizi.
Bu bağın bayırı, düzü,
Yordukca yoruyor seni.

Ben bir yanda, sen bir yanda;
Çift çubuk kaldı harmanda.
Gözler görmemiş cihanda,
Gördükce görüyor seni.

Çare bul! gönül derdine;
Çıkalım huzur yurduna.
Gönül efkârlanmış yine,
Kurdukca kuruyor seni.

Cenânî DÖKMECİ

Keban'da Bulunan Prehistorik Mağara:

8 - 5 - 966 ARKEELOĞ Ferhan Ek

ARI Şirketinin teahhüdü altında yapılmakta olan Keban Barajı derivasyon tünellerinin irtibat hafriyatı sırasında bir mağaraya raslanmıştır. İrtibat tünelinde 27 m. lik bir kaya hafriyatından sonra 21 m. lik bir kil tabakası çıkarılmış ve bu 48. inci metrede tekrar kayaya raslanmıştır. Bu kayalık kısımda, tünel zemininden 20 metre yüksekte mağara bulunmuştur.

Mağaranın esas girişi dışta, nehir kenarındadır. Bu giriş taş ve toprakla dolarak içle irtibat imkânsızlaşmıştır. Burası incelendiğinde, kavisli olan girişin insan eliyle düzeltildiği açıkca görülmektedir.

Açılan irtibat tüneli mağarayı eşit olmıyan iki kısma ayırmıştır. Tünel girişinin solunda kalan kısım, yani esas mağara ağzının bulunduğu yer, tünelin sağında kalan kısımla irtibatsızdır. Fakat tünel açılmadan önce iki tarafın irtibatlı olduğu kesin olarak söylenebilinir. Ve esas iskân edilen yerin tünel sahası olduğu anlaşılmaktadır.

Tünelin sol tarafı : Bu kısımda dar kısa bir geçitten sonra geniş bir kısma gelinmektedir. Burada yanyana ve üst üste dizilmiş taşlara ve bir kaç kemik parçasına raslanmıştır. Burayı takip eden dar kısa bir geçitten sonra yol kapanmaktadır. Buranın esas çıkış kapısına gittiği tahmin edilmektedir. Buradan iç kısımlara giden başka geçit yoktur.

Tünelin sağ tarafı: Geniş bir saha bulunmaktadırki, tünel açılmadan evvel burası soldaki geçitle irtibatlıydı. Hafriyat sırasında burada çanak - çömlek parçaları bulunmuştur.

Bu geniş sahadan mağaranın içine doğru iki dar yol açılmaktadır. Yollar bazen sürünerek geçilebilecek durumda alçalmakta, bazen normalleşmektedir. Yollar içte birbirleriyle irtibatlı olup, ikide geniş saha bulunmaktadır. Bu iç kısımda yalnız küçük bir kemik parçası bulunmuştur.

Mağaranın diğer bir özelliği sarkıt ve dikitlerin bulunmasıdır. Giriş kısımlarında beyaz renkte olan sarkıt ve dikitler iç kısımlarda kiremit rengini almaktadır. Yine iç kısımlarda değişik güzel şekiller gösteren dikitler giriş kısmında adeta toprak tabakası içinde kaybolmuştur. Bu durum bu sahanın iskân edilmiş olduğunu göstermektedir. Nitekim çanak - çömlek buluntuları ve sol tarafta bulunan dizili taşlar bu sözümüzü doğruluyacak niteliktedirler.

Yalnız yukarda bahsettiğimiz buluntulardan başka bir şey, araştırmalara rağmen elde edilememiştir. Fakat tünel harfiyatı sırasında başka buluntular görülmeden toprakla atılmış olabilir,

Bulunan keramik parçaları :

Testi: Bir kısım parçalar tek kulplu bir testiyi meydana getirmektedirler.

Kırmızı renkte pişmiş topraktan olan bu testinin dip kısmı bulunmamıştır. Kulp ağız kenarından başlamakta, kısa boyunu etrafında üç sıra enine çizgi bulunmaktadır.

Küp: Mevcut diğer parçalar büyük ebatta bir küpe aittir. Kırmızı renkte pişmiş topraktan olup, iç kısımlarında kül kalıntıları görülmektedir.

Testi ve küp parçaları kaba bir işcilik göstermektedirler.

Netice olarak şunu söyliyebiliriz, bu mağara tarih öncesi devirlerde iskân görmüş ve civarın en eski buluntusu olması bakımından önemlidir.

BALIK GAZİ DESTANI'NDAN

BALAK GAZİ KONUŞTU

Artuk Beğ'in torunu
Behram Beğ'in oğluyum.
Ve Kayı Han'dan öte
Oğuz Han'a bağlıyım?.
Altay'da, Ötüken'de
Obalı, otağlıyım...
Urum'u fethe geldim,
Aslen Tanrıdağlıyım.
Harput Kalesi tahtım,
Sancaklıyım, tuğluyum...

★ ★ ★

Bu ses Rum göklerinde
Yeni bir ufk açmada.
Ne varsa eski, bozuk
Yıkıp kesip, biçmede.
Asyadan Türk'ler değil,
Sanki tarih göçmede,
Ve her Türkmen bölüğü
Bir öncüyle uçmada.
Okuyla, kalkanıyla,
Kılıncıyla uçmada.
Aylı Kurt, Haça karşı,
Öç hıncıyla uçmada.
Dirlik, düzen kurmanın
İnancıyla uçmada.
Yüklü bulutlar, yeni
Bir sancıyla uçmada.
Bir ulus, kocasıyla
Ve gencliyle uçmada.
Baştan ayağa Türklük
Bilinciyle uçmada.
Toprak, VATAN olmanın
Sevinciyle uçmada.

N. Yıldırım GENÇOSMANOĞLU

Amerika Mektubu

CANADA

Compbellton 12 Mayıs 1966

Yazan : Edip MEMİŞOĞLU

Sevgili Fikret Ağabey,

Babamın postaladığı, band'ı havi sandık, bir hafta önce henüz yeni geldi. Postahaneye kadar bile yorulmadan odamda buluverdim. Bu işlerle ilgili kızın, koridorda iki defa karşılaşmamızda, (Dr. Memiş, odanıza dikkat) deyişinden kuşkullandım. Odaya girer girmez, heyeti umumiyesiyle Türkiye'den geldiği belli olan güzelim küçük sandığı, masanın üzerinde, yerini garipsiyen yabancıların hali içerisinde buldum. Ve kapar kapmaz, pardösüyü sırtıma geçirip sandıkla beraber arabaya atladım. Kaç mille ve nasıl gittiğimi tasavvur edersiniz.

Çoktandır görmediğimiz güzelim badem ezmesi, şekerleri ve sucuk pestille ağızlarımız dolu, dolu, gözlerimiz sevinçle yanarak band'ı dinledik. Çok teşekkür ederiz... Ara yerdeki acı sitemleri sonra belki cevaplandırırım. Babama da yazmış olduğum gibi, çocukların ilk mektep tahsil durumları bizi bu yabancı ellere bağladı. Yoksa kalıp yerleşeceğimizi zannetmiyorum. Çok zor... İlerde sebepleri teferruatıyle yazarım :

Dilen gez, dillen gez
Yoksulan gez, dillen gez
Gurbet'de bay olmadan
Memlekette dilen gez.

Haziran ayında Kanada'nın (Lisans) imtihanına giriyorum. Beş dersten ibaret olan bu imtihanlar, hem yazılı hem de, sözlüdür. Ve Fransızcadır. Üç ay sonra da, yalnız yazılıdan ibaret olan İngilizcesine gireceğim, İngilizcem pek iyi değil, ama Fransızcam çok iyidir. Sıkıntım yok. 1 sene sonra da Dahiliye'nin ihtisas imtihanına Fransızca olarak gireceğim. Bu yaştan sonra gece ikilere kadar çalışmak çok zor oluyor. Hastahanede beni çok seviyorlar - oğlu - kelimesini çevirip, te-

laffuz edemediklerinden - Doktor Memiş diye çağırıyorlar. Şimdi çalıştığım hastahanede, hatta memlekette Dahiliyeci yok. Bizim Hastahanenin 50 yataklı dahiliye servisini ben idare ediyorum. Karışan, gelen, uğrayan yok. Lisans'ım, olsa idi hastaların parası hep bizim eve akacaktı. Ben sadece, maaşımı alıyorum, paralar, o hiç uğramıyan ve hatta anlamıyan lara gidiyor. Garanti. Küçükken büyüklerden birisi duayı ters taraftan yaparak, (Sen çalış, eller yesin!) dedi bize... İngiliz hastaları bile, bizim hastahaneye yatmak için sıra bekliyorlar. Burada haftada bir çıkmakta olan biri Fransız, diğeri İngiliz, iki gazete benden bahisle küçük bir yazı yazdılar. Bütün bunları, doktorluğumun iyi oluşuna hamletmeyiniz... Sebep, dahiliyecinin olmayışından ve hastaların görüp alışmamış oldukları Türk imtihanının yankısmından ileri geliyor.

Buralılar selâmı dahi para ile alıyorlar. Bu küçük, 12. Bin nüfuslu yerde bu sene çalışmamın sebebi, lisans, lisans imtihanıma girebilmek içindi. 1 Temmuzda gene Üniversiter büyük bir hastahaneye gidiyorum. Ama burada da, bir klinik idare ederek kendime güvenim arttı. Büyük hastahanelerde Profösörlerle birlikte geçiyor bütün günler...

İhtisas imtihanından sonra, belki burada 1-2 sene kalıp muayenehane açarım. Tanımıyan kalmadı hemen hemen...

Seçmen ve Güçmenler hangi mektep ve sınıftalar şimdi?.

İlerde ister dışarı çıksın ister çıkmasınlar. Lisan'ı iyi bellemelerini söyleyiniz. Mümkünse hususi ders alsınlar. Pek çok mühim bu husus; sonra bana hak verecekterdir.

Amerikadan aldığımız, Trans - Oceanic Zenith radyomuz sayesinde kısa dalgadan, Türkiye'yi ajans ve şarkılariyle her gün dinliyoruz... 1 ay önce, Televizyon'un İngiliz kanalını açarken, tesadüfen Türkiye ile ilgili ve 45 dakika süren güzel bir proğrama rastladık. Proğrama bakmamıştık. Sevinçten hepimiz şaşkına döndük. Şimdiki yeni Türkiye'den, inkilâp ve değişikliklerden kısaca bahsedip bazı imajlar gösterdikten sonra 2. ci kısma geçerek, Camilerden, milli kıyafetlerden, folklor ve milli oyunlardan ibaret bir kompozisyon sundular, oldukça enteresandı. Hele, 6 yıldan beri yurttan uzakta olanları daha çok çekecek mahiyette idi. İzmirli Efelerin Zeybeği ile Kars ekibinin Halay tutuşunu da seyrettik.

Gel gelelim, Montreal de bulunup, yaz ayları boyalı ayak tırnakları ve şortüyle gezen ve Montreal'daki bin'e yakın Türklerin meşhur teyzesi (65) yaşındaki bir vatandaş! proğramın 2. ci kısmından alınıp üzülüyor ve avanesiyle birlikte T. V. istasyon Md. lüğüne kadar giderek güzelim İngilizcesi ve şûh edasiyle, teessüflerini bildirip, (Biz Türkler asla öyle de ğiliz, moderniz) diye kafa tutuyor... Iğrikili dayım Reşat'ın dediği gibi - di buyur! Bizler gibi kazara dışarı çıkmış. Çok mukaddesatçı bir doktor arkadaşımın mektubundan öğrendim. Güzel İngilizce konuşan bu arkadaş T.V. idaresine telefon ederek, «O kadının bizlerden olmadığını» söylemiş. Zaten orası da, onun ne demek istediğini anlamamışmış... İşte böyle, buradaki biz Türklerin hali...

Pek çok milletle görüşüp tanıştım, Fikret Ağabey.

Adet ve an'anesinden utanan, ne Türk ve ne de gâvur olup, orta yerde (Kaşmer) olan inanma ki biz Türklerden başka yok. Örf ve an'aneleriyle inançlarına, dinlerine sadık ve bağlı olan bu insanları gördükçe imreniyor, onlardan alasım geliyor... Geçen seneki çalıştığım hastahaneden bir hoca, 1 aylık Şark seyahati sırasında İstanbula uğrayıp 4 gün kalıvermiş Beyazit Cami'inde namaz kılmış, oradaki atmosfer, samimiyet ve ilâhilerden pek hoşlanmış, «sizin dininize giremem ama, tenkit de edemem» dedi. Hemen yanımdaki farmasonlar, «Efendim Atatürk onları değişti, şimdi öyle değil...» diye, adamın daha meramını anlamadan lâfa karıştılar, Az kalsın kavga çıkıyordu.

Badem ezmesi ve şekeriyle sucuktan, buradaki doktorlara da tattırdım. Çok sevdiler.

Montreal'de üç defa dünya milli oyunlar festivaline gittim. Siz bu işle çok ilgileniyorsunuz, çok aradım. Rusların oyunları şaheser, bizim Kafkas Türklerinin et kisinden olacak. Haftada bir de T. V. de bu mealde proğramlar var. Sinema makinesine bazı sahneleri alıyorum. Şarkıdan şarkıya geçiş şeklini ve ara nağmeleri iyi öğrendim. Çok sıkışık olduğum şu günlerde pek dinliyemiyorum. Hazirandan sonra sık sık çalıp öğreneceğim.

Bu akşamı da sizin mektuba hasrettim, bitince gidip yatacağım. Biraz, Arapkirvari oldu, kusura bakmayın.

Hafız Osman beye hürmetlerimizi söyleyin. Demirci Sıtkı'yı İstanbul'dan tanıyorum. Sadi Yaver Ataman'ın çok iyi dostudur. Hep beraber onun idaresi ve proğramı saatinde türkü söylemiştik. Ona da selam söyleyin. Sadi Bey bilhassa, (Bir geldim uyanmadın, bir de gelem uyan yar...) la devam eden, yanılmıyorsam «Kesik Hoyrat» tipindeki bir uzun havayı, Sıtkı'dan def'alarca dinler ve doymazdı. Evde çok sükse bırakan ,Türk şarkılarından hiç hazzetmeyen Reşatla Necati dahi ilgilendiren Enver dostumuza da selâm söyleyiniz lütfen.

— Dalda yaprak kalmadı, yarama bağlamaktan - diye biten, o «Versak»ı, tıpkı onun sistemi ve usulü ile ezberledim.

Çocukların gözlerinden öperiz. Lisan hususunda yazdıklarımı söylemeyi unutmayın.

Reşat, Necat ellerinizden öperler.

Band'ın başı ile sonunu bağlıyan, yanık sesli, acı sitemli kardeşimize de selam ve hürmetlerimiz var.

Hiç kimse kuşkulanmasın. Ergeç kürkçü dükkânına, ve bizim bağın koruğuna döneceğiz tabii...

Arkadaşım Turan Soycengiz'e yazdıklarımı, kendisine ulaştırınız.

Tanıdık bildik, soran sormıyan bütün arkadaşlara ve hemşerilere selam ve sevgiler.

Babamların ve sizin de ellerinizden öperiz.

Dr. Edip MEMİŞOĞLU

BİR GÜN

Bizler eminleriz, hâin değiliz
Bizi de gün gelir bilirsin bir gün
Hiyanet etmeye tayin değiliz
Sen de ergeç yola gelirsin bir gün

Sana tebliğ edem Muhammed Özcan
Her sırra vakıftır Hazreti Süphan
Kimin hakkı varsa ver de gez üryan
Başını taşlara çalarsın bir gün

Gerek sen seçesin herâm helâli
Dünyada kalacak dünyanın malı
İstersen çoban ol, istersen vali
Yine yarı yolda kalırsın bir gün

Görmüşüm tefsiri Kur'an içinde
Bilmişim Muhammed Miraç göçünde
Görmüş Kafdağını arka ucunda
Sen dahi hesabın bulursun bir gün

Evleri muntazam kapısı yoktur
Birisine sormuş ki aklı çoktur
Niçin şu evleriz böyle açıktır
Gün gelir ağlarsın, gülersin bir gün

Kapılar önünde kabirler hazır
Kalktığımız gibi oluruz nazır
Unutmayız meyti olsak da vezir
Bu ömür çok sürmez ölürsün bir gün

Mustafa KÖKOK

ÖĞRETMENLERİN MİLLİ GÖSTERİLERİ HAKKINDA

Yazan : Ali Rıza ALP

Milli olmak «Başkalarına benzememek», «Kendi kendisi olmak» demektir.

Karadeniz coğrafyamızda var, tarihimizde var! Erzurum keza... Toroslar, Kızılırmaklar, Fıratlar, Dicleler, Sakaryalar yalnız coğrafyamızda olmakla bizim sayılır mı? Karadenizin dalgaları türkü olur da Karadeniz insanının dilinde, ritm olur da adalelerinde ürperirse Karadeniz bizim denizdir. Palandökenin heybeti Erzurum'un «Bar»ına girmeseydi, ya Palandöken bizim değildi veya Erzurumlu. Kop dağında çadır kurmuş turist demekti.

Fırat Süleyman Şahı yuttuğundan beri ağıt olmuş, türkülerimize girmiş, Dicle her şeyin büyüğünü yetiştirmiş ve türkülerin en yanıklarına konu olmuştur. Sakarya Türklüğe destandır. Bu tarihi, bu coğrafyayı, Türklükten ayırmağa kalkarsak, Türk diye ortada bir göçebe kavim kalır. Türklüğü mânâlandıran, Coğrafyada nehir ve şehir, folklorda saz ve sözdür.

Milliyetçilik, üstün ırk nazariyesi değildir. Milliyetçilik, tarihe, coğrafyaya, folklora hürmettir. Folklor, sade büyük şehirlerin mes'elesi değildir. Üç davar güden çobanda dünya malından belki yırtık bir urbadan başka şey yoktur ama, folklordan bir hazine vardır. O hazine ışığında, sekişinde saklıdır. Onu urbasız koyabilirsiniz, fakat türküsüz koyamazsınız. Bu ona Türklüğün ecdâd mirâsıdır.

Eminönü okullarının festivalinde hep bunları düşündün. Silifke oyunu ile Akdeniz, gözlerimde pırıl - pırıl yakamozlandı. Giresun oyunlarında Karadenizin çırpınışlarını gördüm. «Çayda Çıra» bize ışıl ışıl bir istikbâl vâdediyordu. Keban Barajının yapıldığını düşündüm. Cümlemizin çırasını Rabbim yaksın, dedim içimden - çaydaçıra oyununun vatanında, şimdi vâdiler dolduruluyor. Keban Barajı'nın eli nasırlı, Allaha ve vatana inanmış insanları, çıra - çıra Anadoluyu aydınlatacak istikbali hazırlıyorlar.

Çorum Halayı yaylanın inancını ve azâmetini söyler gibiydi. Bozkırın yanık çehresi, Anadolunun yanık kalbiyle birleşince Çorum Halayı oluvermişti.

Iğdır Barında esaretin hüznü, eğemenliğin neş'esiyle siliniveriyordu. Kahredici bir hüzünden sonra, dayanışmanın zaferini dallarda kızarmış meyva nefasetiyle paylaştık. Rakkası daima gazilikle şehitlik arasında sallanmış bir diyarımızın melodilerini gözlerimiz yaşayarak dinledik.

Kâtibin türküsündeki melodi, Skandinav melodisi olduğu halde, kâtipler, mendilleriyle, gencecik hanımlar yaşamak ve feraceleri ile bir asır öncemizin insanlarıydı. Yaşanmış devirleri, hatıra tomarı halinde raflarda tozlara terketmek, gelenek ve göreneği unuttırmak, demektir. Benim anadan daha ana, bacıdan da bacı olan öğretmenlerim, öğretimin biz olanını, Spor ve Sergi Sarayına getirdiler.

Pedagojisiz, Millî Akademisiz, bir Türkiye'de «Eğitimci» ilkokul öğretmenleri olmasaydı, bu satırları bana kim ilham edecekti. Spor ve Sergi Sarayında gözlerimizde sevinç yaşı olan öğretmenim!... Menfaatlar yana olan bir dünyada sen bizim milliyetçiliğimizin biricik sembolüsün.

Politika hırsının, şahsî menfaatin, memleketi kanlı arenalara çevirdiği bir yerde sen iddiasız, sen mütevazı şahsiyetinle coğrafyamızın dört ucunu birarayа getirdin.

Kaç defa yazdım. Bir kez daha yazayım! Doğu Anadoluda bir türkü vardır:

Öyle bir yâr sevem ki
Hem okuya, hem yaza... diyor bağrı

yanık meçhûl bir ozanımız. Onlara okuyup yazmayı öğretecek kişiler personel kanununda Arştan daha ulu tabanları olanlar değildir. Sensin öğretmenim!... Merihlere doğru yola çıkılan, Ay'da arsa satışına başlanılan bir Dünyada «Okuyup yazma bilen bir sevgili» aramak, ne yürek parçalayıcı bir olaydır! Böylesi katı gerçeği söyliyen türkü, Dünyanın neresinde var? Türklüğün bu karayazısını senden başka kim silebilir?..

Öğretmenim! Sen bu türküyü söylet me bir daha. Bu türkü ile aydınlarımızın yüzlerine yeteri kadar tükürüldü.

Sen şehirlerin milli kültür taşıyıcısı... Sen köylerin medeniyet götürücüsüsün...

Spor ve Sergi Sarayında bize asırlar dolusu saatler yaşattın... Tanrı katında ekmek kadar, su kadar ve illâ ilkokul öğretmeni kadar aziz ol öğretmenim...

CİVAN ÖMRÜ

Bir güzel ki, on yaşına girince,
Açılmamış körpe fidana benzer.
Yıldan yıla ay yüzü, gün görünce,
Her yıl devri dönen, devrana benzer.
Onbirinde, gonca diye koklarlar;
Onikide, elma diye saklarlar;
Onüçünde, hatır gönül yoklarlar;
Ondördünde, şeker satana benzer.
Onbeşinde, güzelliğin çağıdır;
Onaltıda, gören akını dağıtır;
Onyedide, göğsü cennet bağıdır;
Boyu uzar, servi revana benzer.
Onsekizde, hem artırır zarını,
Ondokuzda hem terkeder arını.
Yirmisinde, gözedir şikârını,
Zincirlerden kopmuş arslana benzer.
Yirmibeşten sonra, bıyık burulur;
Otuzunda, akar sular durulur;
Otuzbeşte, ettikleri sorulur;
Sevap, günah neyse gümana benzer.
Kırk yaşında, gazel döker, su çağlar;
Kırkbeşinde, har ömrüne zar ağlar;
Ellisinde, eloğluna bel bağlar;
Dağ başına çöken dumana benzer.
Ellibeşte, sızı iner dizine;
Altmışında, duman çöker gözüne;
Altmışbeşte, bakılmaz hiç yüzüne;
Ahrete yol soran seyrana benzer.
Altmışbeşten sonra, beli bükülür;
Damarında akan kanlar çekilir.
«Gel gel» diyen toprağa diz çökülür,
«Geldi geçti» denir yalana benzer.
Ağlatma ki beni, sen de gülesin.
Ben yaşıyam, reva mı sen ölesin?.
Önün sıra ben yolcuyum, bilesin,
Konan göçer, dünya bir hana benzer.

ANONİM

Sanatta Anlamsızlıkla Biçim Bozma

Vecihi TİMUROĞLU

Derler ki, «Kişioğlu, mağaraya yaptığı boğa çizisiyle (resim) doğaya egemen olmuştur.» Öyleyse doğa ile savaş sanat çabasiyle başlamıştır. Kişi, kendini doğaya karşı açtığı savaşla ağnadan (hayvan) ayırmıştır. Doğanın bir bölümüne egemen olma istemi vardır, doğa çizisinde. Tapınma gürültüleri içinde bir anı çizi ile örüğe (duvar) geçiriyor. Tapınmadan ayrılmanın ilk belirtisidir, bu Kendi tinine (ruh) güven başlıyor. Tutsaklıktan kurtarıyor özünü, bu devinme ile, Bir bölümünde egemen olma istemi.

Doğaya egemen olma isteminin ilk devinmesi (bareket) doğaya benzetim yoluyla oluyor. İlk başkaldırma başka türlü olamazdı. Bir nesneye, bir olaya egemen olmanın ilk yolu nesneyle, o olayla akalık (dostluk) kurmaktan geçer. Doğlay la başlıyor bu akalık. Yontuyor, oyuyor biçimliyor Olanı değil, seçtiğimi işliyor taşa. Biçimde görkemli olmaya büyük bir titizlik gösteriyor. Diyelim ki, benzetimden uzak kalsaydı, daha iyi olmaz mıydı? Olmazdı. Çünkü, kırıcı bir savaşla başlamış olurdu, işe. Kazanmak için oynamamış olurdu oyunu. Barış çabasiyle, barış dileğiyle başlıyan kavgalar utkuya (zafer) kavuşur. Doğadan yana görünmek, sonra doğaya egemen, olmak, en iyi seçilmiş yoldur.

Benzetimle başlıyan devinme yavaş, yavaş özedönüşüm yapıyor. Mağaradan kurtuluyor kişioğlu Doğanın doğal koşullarından uzak yapılara giriyor. Kendisi yapıyor yapılarını. Işıklı, aydınlık yapılar. Doğaya kök salmalıdır, yapı istemi. Yapılarını çizilerle, yontularla (heykel) süslüyor. Yerel düzenler, yarı ağna, yarı kişi olan çizilerdir, bunlar. Benzetimden ayrılma başlıyor artık. Bozma, kendine özge biçim yaratma, içinde olanı çıkarma istemleri beliriyor. Olimpos Tanrıları artık kişileşmişlerdir. Yaşamaları da gerçek kişioğullarının yaşamına benziyor. Benzemekten daha çok benzetme tutkusu (ihtiras) beliriyor.

Kişioğlunun bu doğadan ayrılma, doğadaki biçimleri bozma çabası yeniden doğuş (rönesans) devinmesinden sonra çabuklaşıyor. Leonardo de Vinci ilk başkaldıran oluyor. Mona Lisa'daki arebesk-ler içinin çizileri, içinin belirtileridir. Michel Angello'da olağan kişi gövdesi kütleşiyor. El Greco'da kollar, bacaklar, yüzler, gövdeler uzuyor. Sanatçı doğadan iyice kopuyor. Başkaldırma güçleniyor, Picass «Ben, içimin ağacını yapıyorum» diyor, artık.

Yırda da (şiir) böyle oluyor. «Manzum» nedir? Kişioğlunun doğal deyişi düzdür. «Manzum» söyleme istemi nereden gelmiştir?. Biçimi bozma çabası değil midir?. Öyledir ,küşümsüz (şüphe). Ölçü ile, uyak (kafiye) ile başlıyan biçimi bozma ölçüsüzlüğe, uyaksızlığa varıyor İç dokudaki müziğe eriyor. İşte sanatta gerçek soruna geliyoruz; müzik. Bütün sanatların ereği müziğe kavuşmaktır. Çünkü, tüm sanatlar müzikten çıkmışlardır. Yapı, bestenin bir çatı altına alınma çabasıdır. Yontu mırıltının tek bir devinmesini saptamaktadır. Çizi, boya ile birkaç devinmeyi saptar. Yır iç düzeni belirtir.

Sesle söz arasındaki ayrıntıdan doğruyor, bu iç düzen.

Müzik te öyle. Kendini bulmak, kendine varmak çabası içinde. Doğaya benzetimle başlamıştı. Kuş cıvıltısı, su şırıltısı, yıldırım ışıltısı, gök gürültüsü kişioğlunun mırıltılarının koyağıdır (temel). Bundan kurtulmuştur artık. Arı müzik (pür müzik) diyoruz için mırıltısına. Tüm sanat dallarında, sanatçının içine varmak ereği vardır. Bugünün sanatında görülen biçimden uzaklaşma, anlamdan kurtulma çabası budur.

Türk sanatında, bilinçsiz olarak, sanatın bu gerçek yönü, dört yüz yıldır ya-

şıyor. Çiziyi yasaklıyan tanrıbağ (din) kuralları Türk kızının çorapta, kilimde, uçkurda, kesede boya ile doğayı anlatmasını kısıtlıyamamıştır. Çiçeği, gövdeyi, ağacı yerel düzenler içinde vermiştir. Halı göbeğinde bir koca çiçek vardır. Sularda doğaya karışmış kişi oluları görünür. Hattatlar yazı ile yakarmışlardır. Türk kızı içinin odunu kırmızı ile yastık başına, sevgisini Türk mavisi ile tütün kesesine işlemiştir. Kilim sanatında biçim bozulması inanç baskısı ile olmuştur. Varsın, öyle olsun. Gerçek, olmuş ya.. İçinin çiçeğini, içinin ağacını işlemiş dokumasına.

«Ellerinde çatlaklar mor
Dört köşeli gök yeşili
Yıllar sarı kara...»

Bu dizilerde (mısra) r,ş,l dokusu önemli. Ümitsiz geçmiş yıllar, yıpranmış eller, dört köşeye sıkıştırılmış bir gök. Bunlar mor, yeşil, sarı kara olur mu? diyemeyiz. Ozanın göğü dört köşelidir. Yılları sarıdır, karadır. Ellerdeki çatlaklar mordur. Özün deyişi vardır. Sanat görünen düzenden ayrılma, anlamdan kopmadır.

SEZEMEDİM

Zehir söyler elin ağzı
Torba değil büzemedim
Daldım da dost ummanına
İki kulaç yüzemedim

Düştüm peşine bir avın
Yolunu kaybettim evin
İçimde büyüyen devin
Tılsımını bozamadım

Kurda yedirdim kuzuyu
Canla besledim sızıyı
Dilediğim ak yazıyı
Ak alnıma yazamadım

Derdimi döktüm kâğıda
İletemedim yiğite
Iki türküm bir ağıta
Düğüm omluş çözemedim

Nereye yordumsa düşümü
Bir ipliğe dizemedim
Tutup gönlümle başımı
Ağrı koymadı peşimi

Arzu kale duvarınca
Döndüm köşeye varınca
Yolumu basmış karınca
Birisini ezemedim

KAYAOĞLU gör şu hali
Tanrı övmemiş her kulu
Kim uzanıp eğer dalı
Kim devşirir sezemedim

Ömer KAYAOĞLU

TUNCELİ'NDE TARİH

Cenap OSMANOĞLU

Her ilin, yüzyıllarca tarihi yazılmak gerekir. Yazılmamışsa, yeni kuşaklara karşı sorumlu olan, atalarıdır. Ancak bu kusur, yaşıyan kuşağı da sorumluluktan kurtarmaz. Yapılmıyanı, gün geçirmeksizin, yapmak gerekir. Bu işin dayanağı, o ilin ayakda duran eserleri ve tarih kalıntılarıdır. Kazılar yapılması, bu işi daha da kolaylaştırır.

Tunceli, bu bakımdan çok bâkir, hiç el sürülmemiş bir ülke.. Ama Türklük bakımından çok önemlidir. Horasan erlerinin, torunları olmakla öğünen bu yer halkında dil bozulmuşsa da, hiç bozulmıyan eski Türk görenek ve gelenekleri vardır.

Ayrıca, bir çok da tarihsel değerler taşıyan medeniyet kalıntıları var. Bir kaçına işaret edelim:

Çemişgezek'de, eski Pertek'de, Mazgirt'te Selçuk ve Osmanlı çağlarının, çok dikkat çekici, ince san'at değeri olan câmileri, çeşmeleri, köprüleri, hamamları, var. Ancak hepsi onarıma, imdada muhtaç..

Bunlardan başka daha eski çağlardan kalma Hürrilerden, Urartulardan, Bizanslılardan kalma eserlere de rastlanmaktadır.

Pertek'in Vasgirt köyü, bu yönden çok incelenmeğe değer. Hâlâ büyük temel kalıntıları, büyük kesme taşlar, toprak üstündedir.

Yine Pertek'in, Tanz, Margik köylerinden, Gömülgen deştine geçilip, yukarı Taptik ve Fındıkan'a uğrandıkdan sonra, Rabat kalesine varılır. Burada tarihi önem taşıyan, eski köprü, mezarlık ve kale kalıntıları var. Rabat kalesinden getirilen bir kitabe vilâyete teslim edilmiş, Vilâyet tarafından da, Ankara'ya, müzeye gönderildiği öğrenilmiştir. Ancak henüz kayıt tarihini ve numarasını elde edemedik.

Tunceli'nin Çıhlık köyünde bulunan eski bir kilise kalıntısı, vardır. Bakımsızlıktan harab olmuş durumda ise de, temel taşlarına göre plânını çıkarmak mümkün olsa gerek.

İl merkezine, güneyden 10 km. mesafede bulunan Dinar Suyu'nun kaynağına doğru gidilince Heylâs ziyaretine gelinir. Burada eski Urarto kalıntılarına benzer ve incelemeğe değer tarihsel kalıntılar görülmektedir.

Kalan'dan Pülümür'e gidilirken, 10-15 Km. mesafede Harçik suyunu aşarak, doğuya ayrılan bir yol vardır. «Pah bucağına gider» diye trafik işareti de var. Bu yol takib edilince, Pah Bucağı merkezine varılır. Burası eski bir kasabadır. Fakat bu eskilikden, toprak üstünde hemen hiç bir iz kalmamış. Yalnız kasabanın büyüklüğüne ait rivayetler dinlemek mümkün.. Bucak merkezinin güney batısında «Sinan kalesi», güneyinde de «Birman Kalesi» gösterilir. Halk, buralara, hâlâ kale diye anıyor.

Sinan kalesinde, hisar veya burç kalıntısı olarak, hiç bir ize raslanmaz. Yalnız eskiden kalma mağaralar var. Bir de kalenin adını taşıyan bir köy mevcut: Sinan köyü.

Halkın, Birman kalesi, dediği kalenin, yıkık kapısı ve bir kısım burç kalıntısı hâlâ ayakta duruyor. Kitabesi de, görülmektedir. Ancak sarp ve yüksekte olduğu, kurşun atılarak zedelendiği için, okunması pek güç. Uzmanlarının incelenmesine

ihtiyaç göstermektedir. Kalenin karşısında Çerme mezrası var. Bu mezrayla kale, karşı karşıyadır. Doğusunda da Ambar köyü ve bu köye bağlı Birman köyü vardır. Birman köyü kalenin güney batısına raslar..

Halkın anlattığına göre, bu çevrenin (şehit) adında bir beyi varmış. Çerme ve çevresindeki mezarlar, ona yurtluk olarak vermiş. Fakat bu gün, Şehit oğulları yoksul düştükleri için, yurtlukları da başkalarına geçmiştir.

Kale civarında yapılan incelemede, kaleden vadilere inen, kaldırımla döşenmiş ve çok sağlam yapılı, eski bir yola raslanır. Bu kalıntılar, kalenin önemini belirtmektedir. Netekim Harput salnamelerinde de, bu kalenin eskiliğinden ve önemli bir merkez oluşundan bahsediliyor.

Halkın söylediğine göre, Pah adı yerli şiveye göre (Pâk) dan bozma, Türkçe bir isimdir.

Pülümür'e 3 Km. mesafede «Gelin odaları» denilen, kayalıklara oyulmuş, çok muntazam odalar ve bunlar arasında bağlantı kuran döşenmiş yollar vardır. Hurri ve Urarto devrinden kalma eserler olduğu anlaşılıyor. Yine bu çevrede Danzig gibi köylerde, tarihsel kalıntılar olduğu köylüler tarafından bildirilmektedir.

Hozat İlçesi'nin Derviş Cemal köyü yakınında Nişangah Mezrası denilen köyde de, eski bir kilisenin bulunduğu söylenir.

Karahozat denilen eski Hozat da tarihsel kalıntılar bakımından çok incelemeğe değer bir yerdir.

Hozatla, Çemişgezek arasında dikkate şayan yerler vardır, Diğer bir yazımızda buralardan bahsedeceğiz. Vaskovan v.b. gibi.

Yeni açılan Kalan - Ovacık yolu üzerinde Havori Mezrasında, bir Veng, yani klise vardır. Bu köy, yola, yaya 15 dakika mesafededir. Tunceli halkını devletten ayırmak için, Ermeniler, bazı rivayetler uydurmuşlardır. Söylentiye göre, Hazreti Muhammed'in hizmetini gören bir Papaz, torunu Hazreti Hüseyin zamanına kadar yaşamış, onun kerbelâ'da şehit olması üzerine, parmağını getirerek bu kilisede muhafaza etmiştir. Tunceli'ndeki aleviler, Hz. Hüseyini çok sevdikleri için, halkı bu kiliseye bağlıyarak, din değiştirmeğe cabalamışlardır. Fakat Tunceli halkı, Ermeniyi sevmez, «hâşâ!» diye onlardan bahseder.

Yine bu civarda, çok dikkate şayan tarihsel bir kalıntı olduğu bildirilmektedir. Görenlerin ısrarla anlattıklarına göre, yer altındaki bu kalıntı, ipe bağlanarak sarkılmak suretiyle inilip gezilmektedir. Çok büyük dehlizleri olduğu için, gezenlerin bir birini kaybetmeleri de mümkün görünmektedir.

Açılan yeni yoldan faydalanılarak, bu yıl, yaz aylarında gezilmesi, fotoğrafının alınması ve plânının çıkarılması düşünülüyor.

Çemişgezek ve çevresindeki tarihsel bölgelere ve kalıntılara ait ikinci yazımızda bilgi verilecektir.

Ancak, Millî Eğitim ve Turizm Bakanlıklarının bu bölgede, sabırlı uzmanlar göndererek, ciddi etüdler yaptırması, tarih, çoğrafya ve medeniyet bakımından, ihmali gerekmez bir temennimizdir. Kendimizi hep başkasından öğrenmiyelim. Biraz da bizim, ilme ve medeniyete yardımcı olmamız gerekmez mi?.

Cenap OSMANOĞLU

GERÇEKLEŞEN EFSANE

"DÜN, BU GÜN VE YARIN"

İhsan HİSARLI

Yıl 1926. Mevsim yaz. Ay Haziran. Fırat nehrinin, topraklarından geçtiği Güneydoğu illerinden, nehre bir kaç yüz adım yakınlıkta bir köy ve bu toprak damlı, tozlu köyde hatırı sayılır bir kimsenin evi.

Bu ev bir kaç geceden beri köydeki akraba ve komşularla dolup taşmaktadır. Fevkalâde hâdiseler müstesna, köyde hiç ev, şimdiye kadar böylesine her gece sık misafir görmüş değil.

Amma, kaç gecedir köylünün alâkasını bu kadar çekecek ne vardı, ne olmuştu ki Osman Ağa'nın evinde? Bir nişan veya düğünü mü vardı? Hayır. Bir cenaze mi çıkmıştı evden? Çok şükür öyle bir şey de yok. Bunlar zaten köyde her zaman olagelen, görülen, alışılmış hâdiselerdi.

O halde, bütün köy halkının ilgisini çeken bu çok mühim olay ne idi ki?.

Vukua gelen hâdise, köy kurulalıdan beri görülmemiş bir olaydı:

Osman Ağa'nın oğlu Yağız Ahmed, yağ satmak için gittiği şehirden gelirken eve beş numara bir gaz lâmbası getirmişti. Bütün köy halkı gecelerden beri kadınlı erkekli onu görmeye, isli çıra ve yağ kandili gibi sallanmadan; duvarlardaki göl geleri titretmeden dimdik bir alevle yanarak etrafı ışıtan bu «BEŞ NUMARA GAZ LAMBASINI» hayretle seyretmeye geliyorlardı .

«Beş Numara Gaz Lâmbası» nın ilk defa girdiği ve Fırat nehrine bir kaç yüz adım mesafede bulunan köyün halkı, ondan bir hafta sonra karşıki tepelerde yağmur duasına çıkacaklardır.

Yıl 1926. Mevsim yaz. Ay Haziran. Harput kalesi önlerinde, dar ve tozlu sokakları, derme çatma evleri ile bir Doğu Anadolu şehri. Vakit gece yarısını geçmiş. Karanlık sokakların birinde; tek katlı, kerpiç duvarlı, toprak damlı küçük bir ev- İki odalı evin içinden muntazam aralıklarla duyulan, ara sıra durup yine devam eden takırtılı, şarkırtılı bir ses dışarıya kadar aksediyor.

Takırtının geldiği odanın kapısı yavaşça aralandı. İçeride bir dokuma tezgâhı ve bunun üzerine eğilmiş, siyah saçları örgülü genç bir kadın, mekiği bir yandan öbür yana fırlatıyor ve bir ayağını basıyor. Mekik gittiği yerden dönerken ayağını kaldırıp öteki ayağını basıyor. Mekik iki tarafa gidip gelirken de baş hareketleri ile onu takip ediyor.

Aralanan kapı ardına kadar açıldı. Gece kıyafeti ile kapı dışında dikilen erkek, bir zaman kadını seyrettikten sonra:

— Daha iş çok mu? diye sordu arasına. Kadın tezgâhtan başını kaldırdı; bir an durdu; sonra erkeğine:

— Çok ya; dedi. Mekik ipi sık sık kopartyor. İş üremiyor ki. Çürükmüş ip.

— Çocuk uyandı, durmıyor. Bırak artık bu gecelik. Gerisini yarın işlersin.

— Tüccara ne diyeceğiz? Yarından sonra topu istiyor.

— Ne yapalım? Ölecek değiliz ya? Yetiştiremedik, deriz.

— Dinler mi hiç? Bir daha bize iş verir mi?.

Genç adam karısına sevgi ile baktı; bir an sustuktan sonra:

— Haydi, sen çocuğun yanına git. Gerisini ben işleyeyim. Sabaha bir şey kalmadı zaten. Bana bu kadar uyku yeter, dedi.

Kadın yorgun bir hareketle tezgâhtan kalktı; Kocasının yanından geçerken, erkek, onun parlak siyah saçlarını okşadı. Genç kadın bir anda bütün yorgunluğunu unutmuşçasına, çocuk sesinin geldiği odaya doğru koştu.

Erkek tezgâha oturdu. Mekik yine iki tarafa gidip gelmeye, ayaklar yine kalkıp inmeye, takırtı ve şakırtılar yine devam etmeye başladı.

Yıl 1966. Mevsim Yaz. Ay Haziran. Fıratın geçtiği Güney Doğu illerinden, nehre bir kaç yüz metre mesafede bir köy ve beton evlerinin üstü kırmızı kiremitli, muntazam sokakları asfaltlı köyde ileri gelir bir kimsenin evi. Bir kaç geceden beri kadınlı erkekli akraba ve komşularla dolup taşan ev şimdiye kadar böylesine sık misafir görmüş değil.

Amma, kaç gecelerdir köylünün bu kadar alâkasını çekecek derecede Ahmed Yağız Ağa'nın evinde ne olmuştu ki? Bir cenaze mi çıkmıştı evden? Hayır! Bir nişan veya düğün mü vardı? Öyle bir şeyde yok. Zâten bunlar her köyde her zaman görülen, olagelen alışılmış hâdiselerdi.

O halde bütün köylüyü kaç gecedir Ahmed ağanın evine koşturan bu çok mühim olay ne idi ki?.

Hâdise, köy kurulalıdan beri hiç görülmemiş bir olaydı;

Ağanın oğlu Osman Yağız, İstanbula götürdüğü koyunları satıp dönerken eve bir televizyon makinesi getirmişti.

Televizyonun girdiği, asfalt sokakları ve kırmızı kiremitli beton binaları mavi floresan lambalarla ışıldayan köyün halkı; ondan bir hafta sonra, Fırattan bahçe ve tarlalarını sulamak için kendi kurdukları ikinci bir «Pompaj Binası» nın açılış törenini yapacaklardır.

Yıl 1986. Mevsim Yaz. Ay Haziran. Harput kalesi önlerinde, trekybüslerin işlediği muntazam ve geniş caddeleri ve bu asfalt caddelerin iki yanında yükselen apartmanları ile modern bir Doğu Anadolu şehri; ve bu şehrin dışında, elektrikler içinde ışıldayan bir dokuma sanayii fabrikası. İçeride müthiş bir gürültü ile işleyen tezgâhların şakırtısı dışarıdan duyuluyor.

Vakit gece yarısına yaklaşmakta. Tezgâhlar durdu. Fabrikada vardiya değişecek. Kadınlı erkekli işçiler atölyelere gidecek olanlardan tezgâhları teslim almadalar.

Sağ duvar kenarına rastlayan ve merdanesinde sarılı leylâk renkli kumaşın üzerinde yılankavi menevişlerin parıldadığı bir tezgâh ve tezgâhın başında, siyah saçları kalın dalga ondüleli genç bir kadın. Makinayı durdurmuş; sabırsızlanan gözleri ile kapı tarafına bakıyor.

Kadın fazla beklemedi. Mavi iş elbisesini giymiş genç bir adam öteki arkadaşları ile birlikte içeriye girdi ve siyah saçlı kadının tezgâhına doğru yöneldi.

Gözleri sevinçle parlayan kadın, erkeği tatlı bir gülüşle karşıladı. Gelen, kocası idi.

Kadın sordu :

— Evdekiler nasıl?.

— Annem çocuğun mamasını yidirdi, şimdi hepsi de uykuda.

— Alâ, Anahtarı ver de ben gideyim. Sitenin otobüsü kaçmasın.

Erkek, cebinden çıkardığı anahtarı karısına uzatırken.

— Yarın Pazar. Öğleden sonra Hazar'a gideceğiz. Bir şeyler hazırla. Ben yorgun geleceğim. Sen arabanın camlarını da siliver dedi.

Kadının cevabı yine tatlı bir tebessüm oldu.

Parlak siyah saçları kalın dalga ondüleli kadın kapıda kaybolurken genç adam tezgâhı gözden geçiriyordu. Her şeyin tamam olduğunu görünce kalın bir bilek ileri uzandı; kuvvetli bir el yandaki kolu çekti; otomatik tezgâh, altındaki betonu sarsan bir hızla çalışmaya, hareketlerini gözün takip edemediği mekik sert gidiş gelişlerle iki tarafa oynamaya başladı...

Saat sabahın beşini gösteriyor. Nöbetçi Desinatör mühendis atölyeye girdi; tezgâhları dolaşmaya başladı. Bir ara genç adamın tezgâhı başına gelip dikildi. Merdanenin üzerinde gittikçe kabaran yılankavi menevişli, leylâk renkli kumaşı bir süre seyretti. Sonra işçiye:

— Topu ne zaman kesersin? diye sordu. Öteki büyük bir güvenle:

— Vardiya değişmeden tamamdır. diye cevap verdi. Mühendis:

— Aferin Hasan; dedi, çok iyi çalışıyorsun. Bunu söyledikten sonra oradan uzaklaşırken; işçi gülümseyerek ona seslenivordu :

— Çalışan, makine; çalıştıran da elektrik. Ben sadece idare ediyorum.

İşçinin sesi tezgâhların gürültüsüne karıştığı için mühendis onun sözlerini duymadı; öte taraflara doğru yürüdü.

Her yeri sarsıp inleten müthiş bir patlayış. Yerden yükselen turuncu renkli kesif bir toz bulutu havaya fırladı; bir an durakladıktan sonra yavaş yavaş aşağılara doğru süzülerek indi. Etrafa dağıldı, yayıldı.

Yıl 1966. Mevsim Yaz. Ay Haziran Gün Pazar. Ayın onikisi. Mevki, Elâzığ İli'ne bağlı Keban ilçesinin 1 kilometre ötesinde, Fırat nehrinin en darlaştığı yalçın kayadan bir boğazın gerisinde düz bir alan.

Bu gün burada yurdun sayılı günlerinden biri yaşanıyor. Dünyanın belli başlı bir kaç büyük barajından ve Türkiye'nin de en büyük barajı olacak dev bir tesisin, KEBAN BARAJI'nın temel atma töreni yapılacak bu meydanda.

Yola, sabahın saat yedisinde çıkmıştık. Bizden önce davrananlar daha çokmuş. Otobüs, kamyon, römorklu traktör, taksi, motosiklet, bisiklet, at arabaları 45 kilometrelik Keban yolunun üzerinde gayri muntazam aralıklarla katarlar halinde oraya doğru koşmaktalar. Hepsi de bu töreni görecek olan vatandaşları Keban'a götürüyor.

Törenin çeşitli olaylarını film, fotoğraf ve yazı ile tesbit için oraya doğru uçarcasına son sür'atle gidiyoruz. Arabamız, yeni yapılmış yoldaki küçük taşları iki tarafa saçarak, fırlatarak bütün vasıtaları birer birer geçmekte. Kilometedip görmeyenlere duyurmak, yayınlamak.

Bizden önce yola çıkmış olanların hepsi de biraz sonra geride kalıyor.

Saat 7,30 da Keban köprüsünü geçerken, öte başta bekleyen yüklü bir kamyondan, naylon torbalarda davetliler için hazırlanmış soğuk yiyecek paketleri arabamızın penceresinden bize uzatıyorlar. Teşkilâtımızdan olan vazifeliye teşekkür edip tekrar alana doğruluyoruz; töreni rahatça izleyebileceğimiz tenha bir yer bulup arabamızı oraya çekiyoruz.

Vâkıâ, orasını o saatte tenha bulmuştuk amma, bir kaç saat sonra ortaya çıkacak sıkışıklığı nedense düşünememiştik. Yakın köylerden erken davranıp bizden önce gelenler hemen hemen kapalı yerleri doldurmuş vaziyettelerdi.

Film operatörü arkadaşım Nuri Ongun kendi işine başlamak üzere hazırlığını tamamladı ve kamerayı alıp tören alanının ortalarına doğru gitti. Bu arada ben de etrafı gözden geçirerek defterime notlar almakla meşgulüm.

Saat on'a doğru koca alan hınca hınç dolmuştu. Kapalı yerlerde değil, yakın açık sahada bile yer kalmadığı için, sonradan gelen halk karşıki yamaçlara doğru yayılmaya başlamıştı. Kadınlı erkekli gruplardan bazılarının; dallardan, bezlerden, kilimlerden derme çatma bir şeyler kurarak yakıcı güneş sıcağından kendilerini korumaya çalıştıkları görülüyordu. Bazan sertçe bir rüzgâr çıkıp her tarafı kırmızı bir toza boğuyor; buna karşı Kara Yolları arazözleri durmadan toprak alanı sulıyorlardı. Fakat sıcak öylesine fazlaki, arazözdeki su bitmeden, önceki sulanan yerler kuruyor ve nöbeti başka bir arazöz alıyor. Fakat hiç faydası yok. Sulanan yerlerden beş dakika sonra yine kırmızı renkli tozlar havalanıp halkın üzerine hücum ediyor.

SEVGİLİ FİKRET BEY,

Kıymetli Yeni Fırat'ı sevinerek aldım. Senelik abone bedelini gönderiyorum. Diğer sayıları da isterim.

Bundan 60 yıl önce, kendi kendilerini yetiştiren merhum Haydar beyle aziz babanız Remzi beyin Elâzığ'da açmış oldukları tahrir hayatına, ben de 18 yaşında peyrev olmuştum. O zamanki «Mamuretilaziz» in yedi senelik idadisinden yeni mezun olmuş bulunuyordum.

İlk iki muharririmiz yalnız edebi sahada yürüyorlardı, fakat takdire şayan bir cehitle çalışmaktaydılar. Ben ise idadi tahsilinden mevzuu olmıyan bu mevzularda di, içtimaî milli mevzularda o zaman hiç bahis mevzuu olmıyan bu mevzularda mesaimi teksif etmiştim.

İlk yazım; 60 sene geçmiş olmasına rağmen henüz tahakkuk edemeyen Elâzığ için bir hayat meselesi olan «Gölcük önündeki kıymetli Uluova'ya göl suyunun isalesi» mevzuu idi.

İkinci makalem de, bugün bir harebezara dönen ilmi ile irfanı ile muhteşem bir ticaretgah ve Anadolunun o zaman en chemmiyetli şehri olan Harput'un, Mamuratilaziz'e bir otöbüsle bağlanması mevzuunda idi.

Üçüncü yazım «Türklerde millî his» başlığını taşıyan bir makale idi. Buna o zamanın mektupcusu olan bir zat «Osmanlı» kelimesi yerine «Türk» kelimesini kullandığımdan, gazetede bir makale ile beni tenkid etmişti. Bu tenkide karşı, yazının muharriri, mektupcunun maiyetinde çalıştığım halde mukni bir cevap verdim. Ve bu cevabımda 15.20 sene sonra iddiamın tahakkuk edeceğini de belirttim.

Nitekim yüce Atatürk'ün «Osmanlı» kelimesini delaletiyle birlikte yıkıp harap ettiğini gördük. Bu makaleler yazıldığı zaman münevver ve kültürlü bir maarif müdürümüz vardı: Konyalı Ferit Bey, o da beni yazılarımdan dolayı tebrik ve taşcı ediyordu.

Aradan 60 sene gibi uzun bir ömür geçmesine rağmen bu üç canlı mevzu, hâlâ hakkıyla tahakkuk edememiştir. Tahakkuk etmesi için çalışılıyor. Bugün, ileri görüşlü âteşin dünkü genci, yani kendimi hayretle takdir ediyorum. Zavallı Elâzığ'ın şimdi maziye karışan bu hâdiselerden belki haberi bile yok!.

Gönderdiğin Yeni Fırat mecmuası da bu yolda yürümektedir. Fakat benim mücadele ettiğim Gölcük o devirden bugüne kadar açılıp o canım ovaya hayat bahşedememiştir.

Harput'ta harap ve türap olmadan kurtulamamış, bir otöbüsle Elâzığ'a bağlanarak canlanamamıştır.

Elâzığ'da benim arzu ettiğim ateşin milliyet hissinin hakkiyle teceililerini göremiyorum.

Ancak gayretinizle yeni Fırat bu yolda yürüyor. Memleketimizin her sahasında, mevcut kabiliyetler işlenerek, henüz istenen feyiz coşmamıştır. Yeni Fırat'ın böyle bir feyizle coşması için muvaffakiyetler dilerim.

Eski Elâzığ Mebusu
Fethi ALTAY

EVLİYA ÇELEBİ ARAMIZDA

Fikret MEMİŞOĞLU

Göğüsünde üç madalyasıyla, bastonuna dayanarak, caddelerde gezen siyah elbiseli, melon şapkalı yiğit bir adam... Bu bir gâzidir, bu bir mâzidir. Bu gördüğünüz, Keklik Emine'nin âşıkı, Kemal Atatürk'ün sâdıkı, şiir tahtının lâyıkı olan, bir yayla göçmeni, bir Anadolu gezginidir.

Edebiyat tarihimize adı geçen bu ihtiyar çınar, adıyla sanıyla «Tablibi Coşkun» dur. Bir halk ozanı, bir halk ermişidir. Ona, Evliya Çelebi denilmesinin sebebi, rüyasında ondan destur almasından dolayı.

Atatürk'ün ölümünden sonra, bahtsız dünyada, ahtsız kalacağını sanarak, inti har edeceği odada, nurlu yüzü, sihirli sözüyle karşısına çıkıp, ahret yolculuğundan geri çeviren Evliya Çelebi olduğu için, ondan destur, ondan huzur almış. Onun gibi 7 iklim, 4 bucağı gezip dolaşan şair, bugün ilimizde, bu gün aramızda bulunuyor.

Kendisine yine kendisinin mısralarıyle seslenelim :

Elaziz iline sefa geldin sen :
Sel gibi çağlayan ey içli şair!
Fırat'ın Bendinden ilham aldın sen;
Deryalar misali ey güçlü şair!

İlimize gelişi, Keban Barajının temel atma günlerine rastlıyor. Bu çok uğurlu bir rastlayış. Kalkınma destanı, onun dilinde, gür pınarlar gibi çağlıyacak. Ama, ne kötü tesadüf. En ünlü devlet büyüklerinin, en değerli Üniversite profesörlerinin, madalya ve tavsiyelerle kendisini takdim etmelerine rağmen, Milli Eğitim Müdürlüğünde ilgi görmemiş!... Bir muavin arkadaş tarafından da azarlanmış olmakdan üzgün. Öğretmenler lokalinde, onu ilgi ile karşılamamışlardır. Bu gezgin ozanı, üzgün ve bezin eden bunlar işte... Baştan ayağa kadar, yaralı bir aslan olduğunu ne bilsinler!?.

Halbuki Talibi Coşkun, kalbinden yaralı, ayağından bereli.
Keklik Emine, onu vurmuş; kara tren, çarpıp ayağını kırmış!...

Bunlar uzun macera, ne anlatmakla biter, ne dinlemekle... Ancak bir filim konusudur. «Rüzgâr geçti» filimine benzer. Uzun ve hazin bir konu.

40 a yakın kitabı var. Bunları, kendisi bastırmış değil, fakirin kâğıda, matbaaya verecek parası nerde?. Yarası çok olan, parası az olur. O da, yeyimine giyimine yeter ancak. Âşık Coşkun da öyledir. Kitaplarını, edebiyatçılar ve fakülteler bastırmış. «Külliyat» halinde de bastırılması isteniyormuş. Bu isteğin yerine getirilmesi, edebiyatımız için ne büyük kazanç olacak? Gerek halk şiirinin özü, gerekse anadolu türkçesinin, sözü ve sazı bakımından...

Tâlibi Coşkun'un nüfusda adı, Hacı Bektaşdır. Sivasın Şarkışlaya bağlı «To-

nos» köyündendir. Ünlü şair Ruhsati'nin soyundan Mustafa oğlu, Meryemden doğma, 316 doğumlu olan Talibi, Keklik Emine kalbine girdikden sonra şair olmuş... Sevgilisinin adı keklik amma, vuran, o vurulan kendisi... Gönülden yaralandıkdan sonra, dilinden dökülen ilk damlalar şöyle :

Yüce dağ başında pınar gözüsün,
Güzeller başısın, yayla kızısın.
Sürüden seçilmiş emlik kuzusun
Belki seni, bana yazmış Yaradan.

Kızlarla gidersin toya, düğüne,
Gerdanın şavkısı düşer oğüne.
Bilmem bu hasretin acap sonu ne?.
Belki seni, bana yazmış yaradan.

Keklik Emine, zengin kızı... Ömer Ağa, onu, bu fakire verir mi? Vermek şöyle dursun, köyüne bile yaklaştırmıyor. Bütün bu tedbire rağmen, âşık, uzakta eli kolu bağlı iken, Emine'yi kaçırırlar. Ara ki bulasın. Dağlara, yaylalara kaçanı, kaçırılanı, bulmak ne mümkün?. Erişse erişse bunlara, Devlet eli erişir? Ömer ağa; kızını kaçırdığı için zırıl Yusufdan, altınlarını aşırdığı için, de kızı Emine'den Şek vac... Kaymakama, Savcıya pullu dilekçeler vermiş. Talibinin arkasına takılan jandarma müfrezeleriyle, Yusufu ve Emine'yi bulmak için dağlarda kol gezili yor.

Coşkun aşık, yayladan yaylaya rüzgârlara sesleniyor işte :

Nazlı yarı kaçırmışlar,
İzlerini süren var mı?
Yolculardan haber sorun
Yazılarda gören var mı?.

Jandarmalar tüfek takın!
Yollara dikkatli bakın!.
Dağları ateşe yakın!
Gonca gülü deren var mı?!.

Gayret edin müfrezeler!
Eminem nerde gezeler?
Düşmanlar, beni cezalar,
Bana kuvvet veren vamı?.

Tâlibi der: noluyorum?
Güller gibi soluyorum!.
Aha ben de ölüyorum,
Kefenimi saran var mı?!.

Talibi'nin rüzgârlara seslenişi, biraz da dağdan dağı soran jandarmaların isteğiyle...

«— Haydı koca aşık, belki senin seslenişin, onu, bizim yolumuza getirir. Bir kaç beyit söyle de yorgunluğumuzu unutalım.»

Emine'nin bir bey, bir ağa oğluyla değil, bir çobanla kaçtığını söylüyorlar. Talibi, buna ihtimal vermiyor. Onun kaçışı, bir sebebe göredir. Kaçtığı çoban da ol-

sa kaçırtan başkasıdır. Çünkü Emine, çobana gönül vermez, çoban yanında durmaz, O, konaklara layıktır. Bunu diyen, Eminenin aşıkı, ama gerçekden, yürekden aşıkı olan Talibidir. Gerçek aşıklık, kendisini tutmuyanı, tutmak değil mi? Talibi

Dağda konuşuluyor, güzel olan biraz da, ahmak olur. Boynu bükük Talibi Çoşkunda işte öyle.

ne desin? Bir yandan, bu konuşulanlara cevap veriyor; bir yandan da, göğsünü sert rüzgârlara gererek, yaslanıp gidiyor, seslenip gidiyor:

EMİNEM, EMİNEM!...

Ceran oldun, yadellerde gezersin,
Gayri dile düşkün, seslen Eminem!
Sarpa düştün bir avcıya tezersin,
Çimenli dağlarda, puslan Eminem!.

Çiğdemli'den aştım, Poyraz sazağı,
Daramış zülfünü turna tozağı,
Düşmanlar yoluna kurmuş tuzağı,
Yalçın kayalara yaslan Eminem!.

Şaşırdın Eminem, şaşırdın yolu!
Bir kara çingene koklattın gülü!..
Evvel beğenmezken kaymağı, balı
Arpa ekmeğiyle beslen Eminem!.

Eminemi, yanıltmışlar bazılar;
Nasıl aldatmışlar küplü cazılar?!.
Bana haber verin dağlar, yazılar!.
Gayrı deli olma uslan Eminem!.

Kör Osmanın evi ağıl köşesi,
Ne mangalı olur, ne de maşası?.
Kermenin üstünde kirli şişesi,
İsli duvarlarda islen Eminem!.

Ocağın üstünde kırık tencere,
Bulgur bulamaz ki kata pancara;
Karanlık köşede yıkık pencere,
Ağıl köşesine köslen Eminem!.

Güzelsin, kadrini bilmedin ahmak!..
Yüzbin lira değer sana bir bakmak.
Ak göğsün üstüne, çil altun takmak;
Türlü zlynet ise süslen Eminem!.

Emine gibi bir güzel yoğidi,
Aldatmış cazılar, vermiş öğüdü!.
Yine bulamadın baba yiğidi,
Tilkiye yenilmez aslan ,Eminem!.

Babası yalvarır yüzüne bakmaz
Arkasın döner de ayağa kalkmaz
Bu senin ettiğin mahşerde çıkmaz
Ulu Mahkemede uslan Eminem!

Tâlibi Coşkun der: Bu sözüm yeter;
Elmanın eyisin, ayılar yutar.
Unutmam ben bunu mahşere kadar
Şimdi bu dünyada seslen Eminem!..

«Düşmanımın düşmanı, benim dostumdur» derler. Eminenin babası Ömer Ağanın düşmanı, kızını kaçıran adam. Onun düşmanı da kaçırdığı Eminenin aşıkı, Ta-

libi Coşkun. O halde Ömer Ağa ile Talibinin dost olması lâzım. Gerçekten de öyle oldu.

Ömer Ağa Talibi'ye gelerek: «keşke sana verseydim de bu işler başıma gelmeseydi. Kader böyle imiş demek! Şimdi, sen aşkını, ben paramı ortaya koyalım; arayıp bu kızı bulalım. Kaçan da kaçıran da, kanuna çarpılıp, cezasını bulsun.»

Bu sözleri söylüyen, dediğini yaptı da.. Nihayet, baba bir yandan, aşık bir yandan, jandarma öbür yandan, elbirlik edip, Emine ile, Yusufu yakaladılar ve Adalete teslim ettiler.

Kafile, dağdan Mahkemeye indi. Şahitler arasında, aşık Coşkun da var. Hem şahit, hem dâvacı... Emine, babasının altınını, Talibinin de göynünü çalmış; İkisini de peşisıra dağlara salmış! Bunlar dâvacı olmasın da, kim dâvacı olsun Emineden?!. Talibi Coşkun, gece gündüz bu dâvanın peşinde.. Hep Emine'nin dâvasını görüyor o:

Bu gece yatarken gaflet halinde,
Yine Emine'nin düsünü gördüm.
Çayıra oturmuş, mendil elinde,
Ağlamış, gözünün yaşını gördüm!
Sabah oldu hep yürüdük Kaza'ya,
Bizi celbettiler Ağır Ceza'ya;
Hepimiz bir olduk durduk hizaya,
Sağdan, Emine'nin kaşını gördüm.
Üçü birden içeriye girdiler,
Huzuru Hakime karşı, durdular;
Alelusul ifadeyi verdiler.
Uzattı boynunu, başını gördüm.
Emine bilmez engini, yüceyi,
Beraber getirmiş o bir kocayı;
Mübaşir yüzünden aldı peçeyi,
Al dudağın, inci dişini gördüm.
İpek gibi, elden ele, üzülmüş,
Mercan gibi, koldan kola düzülmüş.
Yadel değmiş düğmeleri çözülmüş,
Ne kadar da beyaz! döşünü gördüm
Talibi der: ifademiz kurtuldu,
Bu gün yarı gördüm, yürek yırtıldı.
Üçü bir çıktılar kapu örtüldü,
Sonraki bakmada peşin gördüm.

Mahkeme uzun sürer. Kılı kırk yaracak.. Emine ile Talibi, çok gidip geldiler. Bu gidip gelişlerden, Emine üzgün, Talibi memnun... Emine, yüz vermiyor amma; O, Emine'nin yüzünü görüyor ya, yeter ona...

Coşkun aşıkın karşısında, bir gün maşuk Emine de dile gelir. Gül mü, bülbül mü? Artık onu, gören ve dinliyen bilsin.

Aldı Emine, bakalım ne dedi:

Sana acıyorum, Talibi Coşkun!
Daha bu sevdadan yılmaz mısın sen?.
Beyhude peşime düşersin şaşkın,
Bu sevdanın yolun bilmez misin sen?.

Benim aşkım, senden ezel uyurdu,
Senin aşkın, her tarafa duyurdu,
Şu düşmanlar beni senden ayırdı,
Ahrette arayıp bulmaz mısın sen?.

Biz zalime, ben saçımı kestirdim;
Yanlış yere, mühürümü bastırdım!
Affet, bu dünyada seni küstürdüm,
Yarın mahşere de gelmez misin sen?.

Ben bilirim, sen murada ermedin;
Benim ile hiç bir alıp vermedin.
Dünya Hâkiminden vefa görmedin,
Huzurullahda dâva çalmaz mısın sen?.

Emine der : ölsem beni yusalar,
Talibi'nin sevgilisi deseler.
Cenazemi musallaya kosalar
Gelip, namazımı kılmaz mısın sen?

Dertli sölegen olur. Hele aşık, hele şair olursa. Şimdi sıra Talibi de. Bakalım, o ne cevap verecek?.

Yine Mahkemede bir dâva açsam,
Doğru bir ifade veremez misin?.
Huzuru hâkimde bir yemin içsem,
Sen bu hakikate eremez misin?.

Ölenedek, bu dâvamız çalınsın;
Yemin edek, ifademiz alınsın.
Sen vebalde kalma taze gelinsin,
Dünyada hakkını aramaz mısın?.

Koyun oldun, bir köpeğe sağıldın;
Aslan oldun, bir kediye boğuldun.
Doğru ifade ver, niçin yanıldın?
Eski ikrarında duramaz mısın?!

Şu Keklik Emine arar eşini,
Zırıl Yusuf, bırakmıyor peşini.
Eller için sürmelemiş kaşını,
Bana da bir zülüf taramaz mısın?.

Bahçedeki fidanları kırdırdın,
Türlü meyvaları ele yedirdin.
Tomurcuk güllerin gayrıya verdin,
Bana da bir çiçek veremez misin?

Emine! sen beni ateşe yaktın,
Kalbimin evini himinden yıktın!
Aşkın zincirini, boynuma takdın,
Bunu mahşeredek kıramaz mısın?.

Keklik Eminenin, mahkemesi, uzun sürdü. Hâkimler, aşık Coşkun'a çok acıyor, Emine'yi ona vermek istiyorlardı. Ama bu işin, gönül rızasıyla olması lâzımdı. Fakat Emine, bir türlü kazaya rıza göstermedi, inadı, murat bildi...

Aşık Coşkun, Erzincan'a gidiyordu. Yıl 945, aylardan bir gün. Bir tren kazası oldu. Zavallı aşıkın, bağrı yanık olduğu yetmiyormuş gibi, ayağı da ezilip kırıldı. Dert üstüne dert, acı üstüne acı, bütün bunlar onun kader pacı!...

Ne yapsın, Aşık Coşkun yine derdini, kendi kendine paylaşıyor :

1
Bilemedim bilemedim,
Çok ağladım gülemedim!
Yalan imiş yalan dünya,
Muradımı alamadım.

2
Bir anadan olmuyaydım,
Bu günleri görmüyeydim!
Zulumettin, kahpe felek!.
Şu dünyaya gelmiyeydim.

3
Güzün bağlar sökülüyor,
Gazel, yaprak dökülüyor.
Katlan, deli gönül katlan!
Başa gelen çekiliyor.

4
Bülbül gider, bağlar kalır;
Duman gider, dağlar kalır.
Ben gibi kanadı kırıklar,
Yol üstünde ağlar kalır.

5
Dağlar koyaksız olur mu?.
Güller boyaksız olur mu?
Kesme vurdun, kahpe felek!
Adam ayaksız olur mu?

6
Bu yara felek yarası,
Dayan, yigitlik sırası!
Bu dünya bir yazar bozar,
Akından çoktur karası.

Talibi Coşkun, ayağı kırılmadan, ağır sıklet bir pehlivandı. Sivas'da bir çok yarışmalara girdi. Felek, onu, elden ayakdan düşürünce, pehlivanlık da elinden gitti. Nesi kaldı ki Talibi'nin?!. Hak vergisi şiir söylemesi var sâde... Bu madde dünyasında, onu kim mânalandıracak? Öyle demeyin; sen, ben kadir bilmeyiz amma, kadir bilen bulunur. Ankaraya varan aşık Coşkun, Dil, Tarih - Coğrafya Fakültesine uğradı. Onu dinlediler, onu anladılar, şiirlerini yazdılar, topladılar, hatta bastırdılar bile.. Basılmış bir çok eserleri var, Belki kırk, belki kırkdan da fazla. Hatırında kalanlardan, bir düzünesinin adları şunlar :

TALİBİNİN ESERLERİ :

1 — Vefasız Keklik Emine, Talihsiz Talibi Coşkun. 2 — Scheryeli gibi. 3 — Zelzele ve seylap hatırası; 4 — Çukurova sesleniyor. 5 — Trakya zaferi. 6 — Ankara destanı. 7 — İnkılâp sesi. 8 — Erciyas yaylası. 9 — Tonusluoğlu, 10 — Dolaştı dünyayı aldı diline. 11 — Talibiden seçilmiş parçalar. 12 — Talibinin. hicivleri

Behçet Kemal Çağlar'da, Talibi'yi tanıyor. «Ankarada Aşık Ömer», halk şairlerini, kalem şairlerine değişmez. Ama nedense, suları bir araya gitmemiş. Hatta ona bir, taşlaması da var Talibinin:

1
Ne şairsin, Behçet Kemal?
Elinde bir sazın yoktur!
Gel beraber bölüşelim,
Meydanda bir kozun yoktur!.

2
Nedir bunca talavızın?
Serçedendir klavızın!
Sen ebemin pilavısın,
Han taldın tuzun yoktur.

3
Sen bir eme yarıyaman,
Bir muamma arıyaman.
Bu yollarda yürüyemen,
Ağır basan dizin yoktur.

4
Devre dönen bir tekersin,
İnsan aldatır, ekersin!.
Evli değilsin, bekarsın;
Oğlun yoktur, kızın yoktur.

Şeytanın var şeddatın var,
Onurlusun hiddetin var.
Zemheriden şiddetin var,
Amma karın, buzun yoktur.

Talibi'nin asıl dâvası, şekvası, şundan bundan değil; o, asıl, felekden şikayetçi,

feleğe tutkundur.

Atatürk'den sonra, onun kim kadrini bilecek. O sağken kendide dağ gibiydi. Kadri biliniyordu, itibarı vardı.

Köyüne döndüğü zaman para pul sahibi, kurban kul sahibi, muteber bir insandı. Ama Atatürk öldü, her iş yarıda kaldı. Şimdi, gönül avutmak, talih uyutmak için, gezip dolaşıyor. Tebdili mekânda ferahlık vardır. «Seyahat Yaresulallah!» diyerek gezen, talibi Coşkun, her vardığı yerde, kahpe feleği yermekden, vazgeçmiyor.

Ne kadar da doğru söylüyor Talibi Coşkun?...
Yine biz susalım da, o konuşsun:

Ben söylerim hakikati,
Sözlerimde yalan olmaz.
Bu dünyada bir derdim var,
Buna çare bulan olmaz!.

Güneş gibi şahsım olsa,
Devlet gibi tahtım olsa,
Gazi gibi bahtım olsa,
Yine bana gelen olmaz!

Güller açsam bağlar gibi,
Gazel döksem, çağlar gibi.
Altın olsam dağlar gibi,
Kıymetimi bilen olmaz!.

Hazne dolu akçam olsa,
Türlü kumaş bohçam olsa,
Yalan dünya, bahçam olsa,
Benden bir gül alan olmaz!.

Ben nedeyim dünyasını?!.
Bana çakdı iğneslni!
Şu kalbimin aynasını,
Parıldatıp, silen olmaz!

Kuş olsam, gezsem havayı,
Arayıp bulsam yuvayı,
Dünyada kuru dâvayı,
Benim gibi çalan olmaz!.

Elin bahtı, yolu bilir,
Benim bahtım, geri kalır.
Kurtlar, kuşlar murad alır,
Benden geri kalan olmaz!.

Talibi der ki; n'olurum?
Mekânı nerde bulurum?
Korkarım, garip ölürüm,
Namazımı kılan olmaz!...

Bu kadar işten sonra, gün geçti devram döndü, Talibi yine bekar; Güzel Emine de dul kaldı. Ama yine güzel, yine sevimli... Fırsat bu fırsat diye, evlenir sanarak, Emine'yi Talibiye teklif ettiler. Bu defada Talibi olmaz, artık olmaz diyor. Çok naz aşık usandırır çünkü...

«Evvel gerekti o tımar; öldü kırat kaldı semer»
Talibi bu teklife son cevabını verdi:

Karşı dağlar yayla değil yurt değil
Ağaçları meyve değil dut değil
Benim gibi yar sözüne mert değil
Güvenilmez bahtı kara dutlara!...

Hacı Hayrı Bey

Zülfü GÜLER

PLÂN :
1) HAYATI
2) ESERLERİ
3) BAZI ŞİİRLERİ
4) SAN'ATI HAKKINDA BİR KAÇ SÖZ
5) BİR MAKALESİ
6) BİBLİYOGRAFYA

1) HAYATİ : Hacı Hayri, 1876 da mebus olan Harput ulemasından Hacı Mahmud Efendinin büyük oğludur. (Hacı Mahmud Efendi şair ve alim bir zattır. Şiirlerinde mahlası Vahdi'dir.) 1272 hicri 1855 milâdi de Harput'da doğmuştur. İstanbul'da Harput'lu Hayrî ismi ile anılır.

Hayri'nin doğumu üzerine, Harput şairlerinden Rahmi bir tarih düşürmüştür. Bu şiirde Rahmi, çocuğun ceddinin ilminden ve asaletinden bahsediyor, «O tıfl-ı pâkin olupdur ki tâbii mes'ud», «Muammer îde kemâliyle hazreti Allah» ve «O denlü mazhar-ı fazlu meârif îde ki Hak» mısraları ile Hayri'ye dua ettikten sonra, son beyitte «cevheri tarih» ile Hayrî'nin doğum tarihini veriyor:

«Serinde cevheri tâviz Rahmiyâ târih»
Bayırlı âd ola mehd-i zemanda Hayrullah»

Bu tarih hesap edildiğinde 1272 çıkıyor. Gene bu beyitten adının Hayrullah olduğu da anlaşılıyor. Nüfûs kaydında da Mehmed Hayrullah yazılıdır.

Hayrî, Harput'da mahalle mekteplerine biraz devam etmiş; sonra gene Harput'da Yusuf Kâmil Paşa Medresesine girmiş, fakat çok zeki olmasına rağmen, medrese tahsilini bitirmemiştir. İlme hevesi olduğu için, kendi kendisini yetiştirmiştir. Bu yetişmede, ailesinn de büyük rolü olduğu muhakkaktır. Hayri 1873 de Evkaf Nezareti mektûbî kalemine girmiş, 1879 da Ma'muretil'aziz Sancağı temyiz meclisi müstantik vekâletine, sonra Bidayet Mahkemesi zabıt kâtipliğine, Ergani Bidayet Mahkemesi başkâtipliğine ve 1881 de Ma'muretil'aziz Vilâyeti idare meclisi baş kâtipliğine tayin ve 34 ay sonra azledilmiştir. 1884 de Divan-ı Muhasebat tahrirat kalemine devam etmiş, 1885 de Dersim Mektupçuluğuna «saniye« rütbesiyle tayin olunmuş, 1890 da «mütemayiz» rütbesiyle Mamuratil'aziz Vilâyeti resmî gazetesinin muharirliğini ifa etmiş, ayni vilâyetin İdadi Mektebi müdür vekâletinde, iki defa da vilâyet İstinaf Mahkemesi âzalığında bulunmuştur. 1899 da Musul, 1900 de Diyarbakır mektupçuluğuna, 1905 de Ergani ve sonra da Dersim mutasarflığına tayin olunmuş ve «ûlâ sınıf-ı sanisi» rütbesini ve «mecidi nişanı» nı kazanmıştır. Tedavi için İstanbul'da bulunduğu sırada, 28 zilkade 1328 hicri, 1910 miladi de vefat etmiş ve Edirnekapı Kabristanı'na defnedilmiştir.

2) ESERLERİ : Üç tane matbu eseri vardır. Bunlardan birincisi gençliğinde 25 yaşına kadar yazdığı münâcâat, naat, tercih-i bent, tahmis ve gazellerini ihtiva eden bir mecmuadır. İsmi «Hâtırâ-yı ahd-ı şebab» dır. 1884 de İstanbul'da Matbaa-yı Osmaniye'de basılmıştır.

«Numûne-i Muharrerat» isimli ikinci eseri nesirlerini, resmi ve hususi mektup nümûnelerini ihtiva eder 1900 de Feridiye Matbaası'nda basılmıştır.

3 eseri olan «Salname-i Vilâyet-i Ma'muratül'aziz» de 1890 da Elâzığ Vilâyet Matbaası'nda basılmıştır. Bu kitabı vilâyet mektupçusu Süleyman Faik Beyle beraber yazmışlardır. Fakat uslubu incelenecek olursa, tamamen Hayri'ye mal edilebilir. Elâzığ Vilâyeti «yıllıkları» içerisinde en çok ve en doğru bilgi toplayan bir yıllıktır.

Bu basılmış eserlerinden başka, basılmamış bir çok nükteli manzumeleri ve hicviyeleri vardır. Kendi el yazması olan şiir defteri, Fikret Memişoğlu'nun özel kütüphanesindedir. Zaten diğer eserlerini de başka yerde bulmak mümkün değildir.

3) BAZI ŞİİRLERİ : Hayrî'nin şiirlerinin en güzeli diyebileceğimiz bir gazeli, Harput'da Uşşak makamından ağır bir türkü İstanbul'da da Hüseyin makamından oynak bir türkü olarak bestelenmiştir. Ehemmiyetine binaen buraya tamamını alıyoruz.

Sinemde bir tutuşmuş yanmış ocâğ olaydı
Zülfün karanlığında bezme çerâğ olaydı

Meyhâneler kapûsû bahtım gibi kapansın
Rindâne bâde içmek sensiz yasâğ olaydı

Terk-i cünûn ederdi Leylâ gamıyla Mecnun
Bir gün yüzün göreydi âlemde sâğ olaydı

Deşt-i cünûn içinde gezmezdi böyle gönlüm
Geysûların kemendi boynumda bâğ olaydı

Gülşensarây-ı hüsnün bir âh ile yakardım
Kânûn-u aşk içinde cüz-i mesâğ olaydı

Efsâneler yazardım sevdâ-yı aşka dâir
Gamdan dilimde Hayri hâl-i ferâğ olaydı.

Bu gazel beste ile söylenirken her beytin sonuna bir de nakarat eklenir. Bu nakarat hece vezniyledir. Aslı şudur:

Nolaydı yar nolaydı
Sâki bâde dolaydı
Şu mahzun gönlüm için
Kânun icâd olaydı.

Hayri'nin Mustafa Tüzün tarafından Muhayyer-kürdü makamında bestelenen bir kıtası da var:

Birlikte alıp bezme nây u rebâbı
Birlikte otur nûş edelim bâde-i nâbı
Birlikte okurduk bütün elvâh-ı şebâbı
Birlikte bitirsek şu tecssürlü kitâbı

«Tercümanı hakikat» te yayımlanan şiirlerinden bir murabbaını aynen alıyoruz... Bu murabbaın tamamını «Son Asır Türk Şairleri» isimli şuarâ tezkeresinde bulmak mümkündür.

Eğerçi bâde içer biz de meşveyâb oluruz
Düşünmeyiz ki nihâyette pek harâb oluruz.
Huzur-ı haşre de vardıkta pür hicâp oluruz.
Yazık yazık bize, şâyeste-i azâb oluruz.

TÜRK DÜNYASININ BÜYÜK KAYIPLARI

Kültür dünyamız, 2 büyük yıldızını kaybetti. Bunlardan birincisi Fuad Köprülü, 2 cisi Hamdullah Suphi'dir. Gökalp güneşinin yıldızları bunlar.

Çağımızda Gökalp, bütün muhtevasiyle anlaşılamadığı için, bunların da kadri gereğiyle bilinmiş sayılamaz.

Fuad Köprülü : Önce şair olarak tanındı. «Fecriatı» okulunun hassas bir şairi. Sonra milliyyet cereyanı şuurlaşınca, heceyle şiirler yazdı. Şairlikden vazgeçen Köprülü, edebiyatımızın ve tarihimizin en önde giden bir alimi oldu. Onun sayısız eserleri, en ciddi ve kıymetli kaynaklardır. Keşke hiç siyasete atılmasaydı; tarihimiz ve edebiyatımız belki bir kaç şahaser daha kazanmış olacakdı. Ama kazandırdığı eserlerle, kültür dünyamıza yaptığı hizmet, ataları, Mehmet ve Fazıl Paşaların yaptıklarından az değildir. Rahmet ve minnetle andığımız Köprülü'yü, gelecek kuşaklar bizden daha çok şükranla anacaklardır.

Hamdullah Suphi :

Tanrıöver, hitabet edebiyatının, dün ve bugün misli duyulmuyan tek siması. Şiirini, nesrini bir yana itelim. Ama hitabetiyle o, hem en kudretli nâsır, hem de en coşkun şairdi.

Son vazifesi, çok dikkat çekicidir. Türkocağı Genel Başkanlığı. Bu ocak Meşrutiyet ten, Cumhuriyete ve Cumhuriyetten Halk evlerine kadar, Anadoluya ışık ve alev saçan tek ocakdı. Bir müddet Türkocaklarının gördüğü işi, Halkevleri görmeğe çalıştı. Siyasetin parmak taktığı evler, açılıp kapanınca Ankara'nın Samanpazarı sırtlarında, küllenen eski ocağın, tekrar eşelendiğini gördük. Ateşli nefesiyle Türk Ocağını yeniden yakan, Hamdulla'a Suphi'dir. Türkyurdu, yeniden onun önderliğiyle çıkmış bulunuyor. Herhalde bu ocağın ışığı ve bu derginin beşiği ona rahmet vesilesi olacaktır. İstiklâl Marşımızın şairi Mehmet Akif'in ahrette kulağı çınlamış olmalı... O marşın yazdırılması ve okunması, Tanrıöver'indir. Yazanada yazdıranada, Ulu Tanrıdan rahmet ve mağfiret dileriz.

Yeni FIRAT

İL HABERLERİ

KANALİZASYON İHALESİ:

Yıllardan beri, yapılması istenen kanalizasyonun, 8 Temmuzda ihalesi yapılmıştır. 459 bin lira keşif bedelli, şehir kanalizasyonunun birinci kısım inşaatının ihalesi, halk arasında Belediyemiz lehine sevinçle karşılanmıştır.

Belediye bildirilerini halka ulaştırmak için, 2 yerde bulunan hoparlörü kâfi görmediğinden, 16 ya çıkaracaktır.

İki katlı olmasına rağmen, ihtiyacı karşılıyamıyan Belediye Binası, 3 kata çıkarılmak üzere inşaata başlanmıştır.

BİNA SIKINTISI :

Şehrin inkişafı karşısında, bir ev manzarası gösteren Vilâyet Konağı, altında ancak 4 daireyi barındırabiliyor.

1 — Valilik, 2 — Defterdarlık, 3 — Nüfus Müdürlüğü, 4 — Emniyet Müdürlüğu. Diğer bütün dairelerin kiralık binalarda, oturması zorumluğu, hem, mesken

darlığına, hem de yeni kurulan dairelerin oturmak için yer bulamamasına sebep olmaktadır. Netekim YSE (Yol, Su, Elektrik) Bölge Müdürlüğü için daire ihtiyacını karşılıyacak bina bulmakda müşkülât çekilmektedir.

İl basının verdiği bilgiye göre, şehrimizde yeni kurulan İmar Müdürlüğü, mü dürün Elâzığı beğenmiyerek ayrılması üzerine, İmar Müdürlüğü teşkilâtı kurulamamıştır. Elâzığı beğenen başka bir zatın, gelmesi gözlenmektedir.

KEBAN BARAJI SAHASINDA FAALİYET :

Fırat Irmağının yatağını değiştirerek, Baraj duvarı inşaatına başlanmak için açılan, Keban Barajı çevirme tünellerinden 2 numaralı, tünelin il kademesi, 5.6.1966 Salı günü, sabaha karşı delinmiştir.

Barajın birinci kısım gövde inşaatını alan yabancı firma da, işçi ve personel kadrosunu tamamlamak üzere, faaliyete geçmiş bulunmaktadır. 20.6.1966 gününe kadar; 650 işçi ile başlama kadrosunu kuran Firma, ilk kademe olarak 1500 kadar işçi alıp faaliyete başlıyacaktır.

KARAÇALI SUYU :

Hazerdağından gelen Karaçalı suyu, ihtiyacı karşılamadığı için Belediye tarafından Kesrik yazısından çıkarılan Artezyen suyu ile karıştırılmıştır. Karaçalıyı içmeye alışan halk, katık sudan içmeyi, şikâyet konusu yapmaktadır. Gördüğünden ayrılmak güçlüğü giderilmek için, Belediyenin büyük illerde olduğu gibi, ucuz fiyatla saf Karaçalı suyu satması arzuedilmekde, hatta bu hususta «Karaçalı suyunu şehire getirme derneği» kurulmuş bulunmaktadır. Bu derneğin gayesi, Karaçalı köyünde bulunan suyun, tamamını şehre getirmek, veya Aksaraydan Karaçalı suyunu katıksız olarak şehrin içme ihtiyacını karşılamak için, ucuz fiyatla satışını sağlamaktır.

TOPRAK - SU TARAFINDAN HOZEKTEK KÖYÜNDE YAPILAN DRENAJ :

Mollekendi bucağına bağlı Hozektek köyünde, taban suyu seviyesi yüksek olduğundan, 2500 dekarlık işe yaramaz arazi 2115 bin lira sarfedilerek, drenaj yapılacaktır. Bu işin bu sene bitirileceği, ilgililerce ifade olunmaktadır.

İMAM HATİP OKULUNUN PANSİYONU :

Bilhassa köy okullarından mezun olan çocukların bulunduğu, ilimiz İmam - Hatip Okulu'nun açıldığı günden beri, pansiyon ihtiyacı giderilmek için, 300 yataklı pansiyon binası inşaatına başlanmış, 10.7.1966 Pazartesi günü törenle temel atılmıştır.

ODUN ve KÖMÜR FİYATLARI :

İlimizde, odun fiyatının artışını takiben, kok kömürünün de, 42 lira zamla artacağının duyulması, dar gelirlilerin şimdiden yakınmasına sebep olmaktadır. «Yazdan kışın ateşine yanmak buna derler» diye yapılan şikâyetlere çare bulmak için, Belediye Meclisi 14.7.1966 Perşembe günü olağanüstü toplantıya çağrılmıştır.

3. DEMİR ve ÇELİK TESİSİ :

Keban Barajı ile sağlanacak enerjiden faydalanılarak, Elâzığın muhtelif bölgelerinde bulunan yüksek tanörlü demir madeninden ve Bakır İşletmesi'nin tali hasılatı alan Prit'den, demir ve çelik istihsalı için Ticaret ve Sanayi Odası faaliyete geçmiş, Cumhurbaşkanına sunulan raporun takibi için Milletvekillerine mektuplar gönderilmiştir.

Bu işin gerçekleşmesi hususunda Ankaraya bir heyet gönderilmesi kararlaştırılmıştır.